

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Georg Brunn:
Kolding højere-Almenskoles
Majfest

GEORG BRUUN

Kolding højere Almenskoles
Majfest

FR. LUMBYE, KOLDING.

I MINDET OM MANGE smukke og fornøjelige Majfester tilegnes denne Bog Kolding højere Almenskoles tidligere og nuværende Elever. Jeg har i den søgt at samle, hvad man ved om Festen i Kolding i de sidste snart 400 Aar, og givet Skildringer af dens forskellige Former i ældre og nyere Tid. Desuden har jeg til Sammenligning og fyldigere Forstaaelse meddelt de ved andre danske Skoler bevarede Traditioner. I Noterne har jeg anført benyttede Kilder, særligt Beretningen fra Albert Thuras „Skolebog“, og oplyst Forhold, hvortil der hentydes i Teksten.

Bogens smukke Udstyrelse skyldes dels en Bevilling paa 500 Kr. fra Kolding Byraad, dels elskværdig Imødekommenhed fra Hr. Bogtrykker Lumbye og Sønner. Herfor udtaler jeg en hjertelig Tak.

Kolding højere Almenskole, i Marts 1924.

GEORG BRUUN

MEDENS de danske Skolers Majfest ikke er ældre end fra ca. 1500, stammer de voksnes Majfest, som gav Anledning til Børnenes Fest, ned fra meget gammel Tid. Det er en fælles-germansk hedensk Vaarfest, der fejredes Valborgs Aften med Baal paa Højene til Skræk og Skræmsel for de onde Aander og Valborgs Dag med Optog og Gildelag. Den katolske Kirke kunde ikke faa denne hedenske Fest afskaffet og søgte forgæves at fortrænge Navnet ved at kalde den 1ste Maj „Philippi-Jacobi Dag“ efter de to Apostle. Nu kender kun faa denne Betegnelse, medens „skøn Valborgs Dag“ stadig bringer Bud om alt, hvad der er fagrest i Danmark. Da Kalenderen i det 16de og 17de Aarhundrede var 10—11 Dage forkert, svarede den Tids Valborgs Dag eller Philippi-Jacobi Dag i Virkeligheden til den 11te Maj, saa at Skoven den Gang regelmæssig var grøn 1ste Maj.

Valborgblussene, som endnu lyser den 30te April i adskillige Egne af Landet, samlede Byernes voksne Ungdom, Karle og Piger, til Dans og Skæmt, og fra Baalene drog de til Skovs for at plukke Blomster og afbryde grønne Grene, hvormed Boligerne næste Morgen skulde „majes“. Undertiden opgravede man tillige paa Valborgs Nat „Majtræet“ eller smykkede det, saa at det stod færdigt næste Morgen. Da disse „Vaage-nætter“ let gav Anledning til Svir og Slagsmaal, blev de i Slutningen af Middelalderen forbudt af Regeringen og erstattet af det saakaldte „Kransegilde“, til hvilket Byens Piger blev indbudt for at flette Kranse og for-

berede næste Dags Majfest. Den 1ste Maj om Morgen samledes saa hele Byens vaabenføre Mandskab, ofte til Hest, i en Skov nær ved Byen. En Majgreve blev valgt, og med Bøgegrene i Hænderne, under Sang og Musik af Piber og Trommer, foretog man Indtoget i Byen. Paa Afstand tog det sig ud, som om selve den udsprungne Bøgeskov nærmede sig. Dette kaldtes „at ride Sommer i By“ eller, hvis Toget var til Fods, „at føre Sommer i By“. Skikken omtales allerede i den gamle Kæmpevis, der fortæller, hvorledes Sivard Snarensvend oprykkede Egen, til hvilken han var bundet, og vendte tilbage til Hofgaarden med Træet ved sit Bælte:

Kongen stander ved Borgeled
udi sin Brynje ny:
„Hisset kommer Sivard Snarensvend,
han fører os Sommer i By“.

Man sørgede for til Majgreve at vælge en rig Mand, der kunde beværte Deltagerne godt. Majtræet blev anbragt foran hans Bolig. Oprindeligt var det et udsprunget Bøgetræ, rykket op med Rode, senere fandt man paa at gøre det mere festligt med alskens Baand og Flitter, og det endte med, at „Majtræet“ skulde være et glatskrabet Mastetræ med to eller tre fra Toppen nedhængende store Ringe, det hele fra øverst til nederst besat med Blomster, Baand og Pynt.

Majgreven valgte sig en Majbrud, og hans Eksempel fulgtes af Festens Deltagere. Kvinderne fik af Mændene overrakt de Majkranser, som de havde bundet ved Kransegildet den foregaaende Aften. Hele Toget afsang den saakaldte „Majvis“, af hvilken Brudstykker er bevarede. Den jyske havde Omkvædene „Maj vær velkommen“ og „Glæde os Gud og saa den søde Sommer“. Den sjællandskaanske begyndte omtrent saaledes:

Al Verdens Skaber, mild og blid,
hør det, som vi bede!
Vi prise glade Aarsens Tid.
Vær os alle en naadig Gud med Glæde.

Festen i Byen varede til langt ud paa Natten, Ungdommen dansede om Majtræet, de ældre var samlede til „Majgrevegilde“, hvor der blev spist godt og drukket tæt, og hvor det ofte gik vildt til, naar det gode Øl steg til Hovedet. I „Hjortens Flugt“ har Christian Winther givet et muntert Billede af en landlig Majfest paa Sjælland, utvivlsomt efter Selvsyn, da Skikken „at ride Sommer i By“ holdt sig paa Sjælland langt ind i det 19de Aarhundrede:

Og det var de Bønder
I Fensmark By,
Fra Kalkerup og Sipperup,
De jubled højt i Sky;
Om blomsterklædte Maitræ
De dansede i Ring
Til Fløiter og til Fidler
Med de lystigste Spring.

I Buxer og med Kofte her
Man unge Tøse saae,
Og lange, føre Karle
Med Bul¹⁾ og Skjorter paa;
Mai-Greven og Grevinden
Med Krands og med Baand,
Velsminkede og smurte,
De tripped Haand i Haand.

II

Oprindelig deltog Børnene ikke i disse Fester. Men fra Begyndelsen af det 16de Aarhundrede tilegnede Skolerne sig Ret til at fejre Majfesten, medens samtidig de voksne efterhaanden trak sig tilbage fra Deltagelse. Troels Lund mener, at Reformationens Indførelse har været en medvirkende Aarsag hertil, idet Skolerne fra den Tid vænnede sig til som Arvtagere efter den katolske Gejstlighed at opføre kirkelige Festtog og ganske naturligt maatte slutte, at de verdslige Optog, som stillede baade god Beværtning og Gaver i Udsigt, tilkom dem med samme Ret. Vist er det, at

man i det 16de Aarhundrede i stigende Grad hører Tale om Skolebørnenes Majfest.

Under Lærernes Anførsel samledes Eleverne i Skoven uden for Byen, hvor de smykkede sig ganske som de voksne med Grønt paa Hatten, Grene i Hænderne og anden mere værdifuld Stads, hvis de kunde laane noget saadant af de voksne. Naar der ved Drengenes Majfest i Kolding omtales Kaarder, er dette maaske et Minde om den Tid, da Mændene i Vaaben førte Sommer i By. Særligt udstyret var Majgreven. Til Majgreve valgtes en Søn af de rigeste og fornemste Forældre i Haabet om, at der saa kunde vanke et flot Majgrevegilde. Undertiden betakkede Faderen sig for den hans Søn tiltænkte Ære af Hensyn til Udgifterne, som ikke var helt smaa. Der haves en Fortegnelse over, hvad en rig Borgmesterenke trakterede med ved sin Søns Fest: „Dertil blev søden²⁾ fire Sider Flæsk; nok³⁾ købte vi Hvedebrød først for ni Mark; nok første Aften i Skolen fik de fire Tønder Øl, godt for tolv Daler; nok tre Dage derefter havde vi Høerne⁴⁾ og Degnene⁵⁾ til Gæst, og drak de to Tønder synderlig godt Øl, godt for seks Daler; nok fik de Hvedebrød og Ost, tilhobe for to Daler; nok foræret dem paa Valborgs Dag, da de sang, en Krone⁶⁾“.

Toget fra Skoven til Byen var en Efterligning af de voksnes Indtog, kun at Børnene altid gik. For at lokke Pengene frem inde i Byen afsang Deltagerne i Toget ofte en Sang, som kunde give „Stadens Borgerskab og andre Studiernes Elskere Lejlighed til en liden Penning efter eget Behag til fattige Disciplers Hjælp og Understøttelse at yde“. Sangene var sikkert ofte religiøse eller hofpatriotiske. Men der kunde ogsaa lyde smukke Sange, prægede af Kærlighed til Naturen og baarne af en lys og frejdig Foraarsstemning. Det hedder i et bevaret Digt: Fuglene svinger sig lystigt kvidrende, Marken staar dejligt grøn, Lamme og Kiddene tumler sig i det fine Græs, hvorfor

skulde saa Skolens Drenges sidde inde; Skoven og Engen lokker os ud, Solen skinner varmt, Majmaaned er kommet; lad os da plukke Blomster; hør, hvor alt i Naturen jubler og glæder sig, saa lad da ogsaa os lege og synge; ja, Vaaren er en frydefuld Tid, og Barndommen er Livets Vaar. Saaledes digter Gettorp, en af Tidens Skoleholdere, og det er vel rimeligt, at Humanismens og Renæssancens Kærlighed til Naturen har begejstret adskillige Skolemestre til Foraarssange, naar Skolens Majfest var for Haanden.

Skolernes Majfest har sikkert været fejret ved de fleste af Landets Latinskoler i det 16de og 17de Aarhundrede, men kun fra enkelte Byer findes udførligere Oplysninger.

Medens Majfesten i Landskrona i det hele fejredes under lignende Former som andre kendte Majfester, havde den et særligt Træk, som ikke findes andre Steder, nemlig at Børnene var iførte hvide Skjorter:

„En Skick haffuer været, som I vel veed,
At huert Aar (her paa denne tid)
Har smaa Børn, som i Scholen gaae,
Sig huide Skiorter taggen oppaa:
Med May i Hænder oc Blomster grøne,
Saa vel som Krantze deylig og skiøne.“

Festen holdtes altid Pinseaften, og Dagen forud synes Disciplene at have indbudt Byens unge Piger til at binde Kranse og Blomsterkoste, hvorefter der holdtes et lille Kransegilde. Paa Majfestdagen samledes under Rektors Ledelse Skolens Elever uden for Byen, hvor de smykkede sig med Grønt og Blomsterkranse. Derefter førte de med Majløv i Hænderne i et højtideligt Optog Sommer i By. Den ovenfor nævnte Jens Matzson Gettorp, Rektor i Landskrona 1613—1617, siger i Anledning af Festen i 1613, at Meningens naturligtvis var at prise Sommeren, som bringer Lys og Varme efter Vinterens Mørke og Kulde; men de hvide Klæder skulde ogsaa være et Symbol paa den glædelige Kends-

gerning, at der i 1613 var sluttet Fred mellem Danmark og Sverige. I Anledning af denne Fest havde Gettorp i 1613 forfattet et Digt, der skildrer Fredens Velsignelser, hvilket Digt han lod Majgreven recitere. Han fortsatte med denne Skik, saa at der i Tiden 1613 –1616 hvert Aar ved Majfesten af Majgreven reciteredes et nyt Digt, af moralsk og pædagogisk Indhold.

Det siger sig selv, at et saadant moralsk-pædagogisk Overtræk maatte kvæle meget af Festens Skønhed. Særlig betegnende i saa Henseende er Recitationen fra 1616. Efter at *Digteren* Gettorp stemningsfuldt har skildret Naturens Skønhed og sammenlignet den frydefulde Vaar med Ungdommens Vaar, tager *Skolemesteren* Gettorp Ordet, løfter en formanende Pegefinger og fortsætter:

Dog acter i Smaa med May i Hænde,
 At Sommerens Tid faar snarlig Ende:
 Betencker i Vnge omkring mig staar,
 Eders Vngdomstid den snart bortgaar:
 Siunger ey forleng': Verer ey forglade,
 Eders Viser oc Leeg lader haffue made: (o: Maade)
 Eders Top oc Bold saa tencker paa,
 At i ey glemmer i Scholen at gaa:
 Nu er den beste tid at lære.
 Naar Vinteren kom'r, saa bliff det verre.
 Ia, nu er eder den ypperste tiid,
 At i paa Bogen kand legge flijd:
 Vild nogen i fremtid komme til ære,
 Nu i sin Vngdom skal hand lære:
 Om Sommeren suæd': Om Vinteren fryse,
 Sligt maa hannem ey fra Bogen kyyse:
 Men, siønis ham Sommeren alt forhæd;
 Vinteren alt forkaald oc vred;
 Oc lader sine *Studia* saa tilbage,
 Hand skal det siden ynckelig klage.

Dernæst følger en lang Straffetale mod den ørkesløse Ungdom, som er løbet af Skole og har begivet sig i „Skalche Schole“, som driver rundt og laver Spektakler, som lægger sig efter at „suære oc bande med Kartenspil oc Terning i Haande“. Der er ingen

Grænser for deres Frækhed. Den gaar saa vidt, at de bryder ind i Skolehuset, ødelægger Inventaret og stjæler Risene. Men Straffen kommer over dem. Rektor overrasker dem en mørk Nat inde i Skolen og giver dem en grundig Omgang Ris. Men hvis er Skylden? Selvfølgelig Forældrenes og særlig Mødrenes, „som føder op Affneløs (uduelige) Sckalcke slige“ og som klager over Skolemesteren, naar han revser disse Skarnsunger. Barnets Moder vil ikke finde sig deri, „Suærendis, det skull' snart faa ende, Hun vilde sin Søn bort fra hannem sende“. Følgerne af Forældrenes Uforstand udebliver ikke. Drengene bliver forsømmelige, hengiver sig til „Dobbel oc Drick“ og tilbringer Tiden hos „lystige Quinder“. Saaledes fortsættes Side op og Side ned. Scenen for Recitationen er Pladsen udenfor Kirken. Der er stor Tilstrømning af Tilhørere, blandt disse sikkert de unge Mennesker, som er løbet af Skole, sandsynligvis ogsaa nogle af Forældrene. Efter Nutidsbegreber har det været en mindre hyggelig Afslutning paa en Majfest.

Foruden Recitationerne findes af Gettorp en Majvise, digtet over Davids 148de Psalme „och siungen af Scholebørn udi Lantzkrone, naar de førde Sommer i Byen: Anno 1613“. Af Sangens 14 Vers gengives her Vers 9, 10 og 12:

Loffuer nu Herren i som mon hoffuere,
 Vnge Dreng' oc Karle som frem spatzer,
 Prijser i eders Flore (o: Blomst) den stoore Herre,
 Saa skal det være.

Loffuer nu Herren oc i Døttre venne,
 Elsker eders Gud offuer Eddel-Steene:
 Tiener hannem i eders vnge Dage,
 Det ham behage.

Loffuer Herren flittig i Kinders Skare,
 Men (o: mens) i Leeg oc Lyst endnu tager vare:
 Prijser altid Gud eders kiere Fader,
 Det eder bader (o: baader).

Ribe lærde Skoles Majfest, der af Hegelund, Rektor i Ribe 1569—1580, sammenlignes med Jødernes Løvsalsfest, foregik saaledes, at Skolen 1ste Maj samledes paa en Høj nord for Byen, som kaldtes Løghøj. Herfra drog man ind i Byen, hver med en Solskærm, dannet af grønne Grene, enten i Hænderne eller fastgjort paa Brystet, og med en Kost af Blomster eller Grønt i Hatten. I Spidsen gik en Discipel af øverste Klasse, som var udvalgt til „Majgreve“ (paa Latin ogsaa kaldet „floriger“, Blomsterbæreren). Det var gerne en Yngling af fornemmere Familie, f. Eks. en ung Adelsmand, af hvilke undertiden flere gik i Skolen. En stor Krans (paa en Stang?) synes oprindelig at være blevet baaret af ham selv; men da Adelsmanden Jørgen Urne var Majgreve i 1576, blev det maaske ikke anset for passende, at han selv skulde bære den, hvorfor en anden, borgerlig Discipel bar den. I en Skildring fra Slutningen af det 17de Aarhundrede siges, at Majgreven den Gang gik med et Spir besat med Blomster i Haanden, medens to andre gik med en stor Krans foran ham. Toget sluttedes af Lærerne. Denne Skare drog saa omkring i Byen, standsede foran de mere ansete Borgeres Huse og afsang der en Sang. En Majfestsang, brugt i mange Aar i Ribe, maaske digtet under Frederik den 3die, er bevaret; mærkeligt nok henvender den sig udelukkende til Kongen og Dronningen og hentyder slet ikke til den Fest, ved hvilken den brugtes. Første Vers lyder:

Vel Dig, Du Danner Konning Bold,
 Vel Dig oc alle Dine,
 Gud signe Dig med magt oc vold
 Med mange dyder fine:
 Gud signe Dig ævindeligen
 Oc Dig sin Naade sende,
 Gud naadeligen bevare Dig,
 Oc alt ondt fra Dig vende!

Ribe Skoles Majfest ophørte før 1700 af økonomiske Grunde. Henrik Pedersen Bhie, Skolens Rektor 1700—

1712, klager saaledes i Skolebogen: „Maigreven, som tilforn blev omført med Skolens Musik, er for Byens Armod afskaffet i min Sal. Formands Tid og indbringede *Rectori* og *Collegis* store Penge“. Ganske vist var Rektors Andel i 1597 ikke mere end 4 Rigsdaler, 1 Mark og 5 Skilling, men det har vel den Gang i Skolekredse været anset for „store Penge“.

Der foreligger kun sparsomme Meddelelser om Majfesten i Aarhus lærde Skole. Det kan heller ikke med Sikkerhed siges, om den har holdt sig længere end op mod 1600. I en Skildring fra 1817 af E. G. Tauber meddeles, at Deltagelse i Festen var forbeholdt Disciplelene i øverste Klasse. Disse samledes paa en Høj syd for Byen (senere „Skansen“), hvor de valgte en Majgreve. Efter at have smykket dennes Hue med Løv og Blomster drog de under hans Ledelse, med Solskærme af Bøgeløv i Hænderne eller paa Brystet, ind i Byen, hvor de afsang Foraarsange og indsamlede Penge ved de velhavende Borgeres Døre. Disse Penge brugte de om Aftenen til et muntert Gilde. Mærkeligt nok nævnes hverken Rektor eller Lærerne i denne Skildring.

Fra Majfesten ved Aarhus lærde Skole stammer den smukkeste af alle overleverede Majfestsange. Forfatteren til denne herlige Foraarssang er den bekendte Morten Børup, død 1526, Rektor i Aarhus i omtrent 30 Aar, sin Tids mest navnkundige Skolemand i Danmark, om hvem Blicher synger i sit Mindedigt:

„Han lærer dem ej alene
ud af den prentede Bog;
i Mark og blandt løvrige Grene
han fører den muntre Pog;
der lærer han ham at tyde
Naturens klassiske Stil,
og Livet at bruge og nyde
og glatte dets Rynker med Smil.“

Morten Børup havde opfundet en „Narredans“, som han øvede sine Disciple i, og som de vel ogsaa har

danset, naar han havde ført dem uden for Byens Porte. Sin skønne og stemningsfulde Foraars-hymne: *In vernalis temporis ortu lætabundo*⁸⁾ digtede han til Skolens Majfest, sagtens for at erstatte den almindelige af de voksne brugte Majvise. Sangen har sikkert været brugt ved mange af Landets Latinskoler og sunget af Slægt efter Slægt ved de aarlige Majfester; der er endogsaa Tegn paa, at den er blevet anvendt ved svenske Skoler. Den er ofte oversat paa Dansk, til særlig Brug for Kolding højere Almenskoles Majfest af Dr. phil. Fr. Moth, med Musik af Carl Nielsen:

MORTEN BØRUPS MAJVISE

con moto (♩ = 104) (med frejdigt Foredrag). Carl Nielsen.

1. St.

fry - de - ligt med Ju bel - for

2. St.

3. St.

hil - jes Daa-rens Kom me, Æva - len mel - der

trindt paa Jord: „fro-stens Tid er om-me!“

Land og Hav og Lun-dens Trær her- ligt pry-des

fjernt og nær, ny-e Skab-nings Un-der!

Ny e Skabnings - Un - der! Kraft paa ny vort

cresc. Se gem faar, lægt er nu hvert Hjer - te faar i de
cresc.
cresc.

f glade Stun - der.

Frydeligt med Jubelfor
 hilse Vaarens Komme,
 Svalen melder trindt paa Jord:
 „Frostens Tid er omme!“
 Land og Hav og Lunds Trær
 herligt prydes fjernt og nær,
 — nye Skabnings-Under!
 Kraft paa ny vort Regem faar,
 lægt er nu hvert Hjerteskaar
 i de glade Stunder.

Jordens rige Blomsterpragt,
 Skovens grønne Smykke,
 Fuglesjængens Tryllemagt
 fylder os med Lykke;
 Havets Storme rased ud,
 Luften hærger ej af Slud,
 Duggens Perler rene
 samler Solens Straaleglans
 i en dejlig Perlekrans
 rundt paa Græs og Grene.

Hvor dog Gud er god og viis!
 hvor er Verden fager!
 Hvor dog alt til Herrens Pris
 Mand og Tanke drager!
 Han har stort og smaat paa Jord,
 Urten, som paa Marken groer,
 Form og Farve givet.
 Efter Nat vi Dagen nu
 hilse vil med frejdig Lu,
 takke Gud for Livet!

Sikkert har Majfesten for Datidens Peblinger været den gladeste af alle Skoleaarets Dage. Sangen har lydt frisk og jublende fra det løvprydede Tog, som førte Skovens første grønne Løv og Vaarens Blomster i By. Men det smukke Foraarsbillede havde ofte en hæslig Vrangside. Saa snart Toget kom inden for Byporten, skiftede Festen ganske Karakter. Uden for hver velhavende Borgers og Borgerenkes Hus standsede Skolen under Af-syngelsen af Sange, der honoreredes med Almisser til

Deling mellem Rektor, Lærere og Disciplene. Det var en ynkelig Afslutning paa en Foraarsfest, i god Samklang med Skolernes Armod, men i skærende Modstrid med Festens dybere Betydning: Den skønne Vaar, som holder sit sejrrige Indtog. Skolernes Majfest var hurtigt udartet til en Tiggerfest af samme Art som Skolernes andre Tiggeroptog: Mortensaften, Juleaften, Nytaarsaften og Helligtrekongers Aften. Forholdet var jo det, at kun et Mindretal af Datidens Peblinger var velhavende Folks Børn, det store Flertal var indvandrede Knøse, som ernærede sig ved Tiggeri eller som Løbedegne. Tiggeriet var ikke alene taalt, men var i Virkeligheden Grundlaget for Datidens Latinskoler, saa at Palladius⁹⁾ i sin Visitatsbog kan tilraade fattige Forældre at sende deres Børn til en Latinskole med den Motivering, at Børnene der kan ernære sig selv: „i saa aldrig nogen pebling suelte ihieil, de faa deris føde halff snarere end¹⁰⁾ andre. Vi komme letter ad vor føde, den thid vi ginge och tyggede¹¹⁾ vor brød for gode dannemends dørre, end vi giøre paa denne dag“.

Det ser ud til, at det systematiske Tiggeri ved Skolernes Majfest har medvirket til at bringe Majfesten i det hele i Miskredit. Inden det 17de Aarhundrede var omme, synes de voksnes Majfester at være helt ophørte for Byernes Vedkommende, medens man flere Steder paa Landet endnu længe vedblev at „ride Sommer i By“. Efter 1700 omtales Skolernes Majfest kun i Malmø, hvor den endnu holdes i 1707, og i Kolding. Det er betegnende, at ogsaa de voksnes Majfester efterhaanden smittedes af Skolernes Tiggeri, saa at enkelte Majviser er rene Tiggervisier og „Majgrever“ ender med at blive et Skældsord, der sidestilles „Røvere, Tyve og galne Hunde¹²⁾“.

III

Om Kolding lærde Skoles Majfest til 1738 findes to ret udførlige Skildringer fra 1724 og 1738 i haandskrevne

Meddelelser af Albert Thura, Skolens Rektor 1723—26, dels i Skolens Arkiv dels i Universitetsbiblioteket, og i en trykt Beretning fra 1732, der sikkert ogsaa er af Thura. I Skolens Program for 1822 giver Tauber, Skolens Rektor 1818—1822, i en kort Beretning om den da forlængst opgivne Fest enkelte Oplysninger¹³⁾.

Naar Majfesten som Skolefest holdt sig længere i Kolding end i andre danske Byer, kan personlige og lokale Forhold have været medvirkende. Utvivlsomt har Rektor Tauber Ret i, at en af Grundene var Skolens Armod. Skolen havde kun faa Legater, og Rektor og Lærerne kunde daarligt undvære de Indtægter, som ved Festen tilfaldt dem til Deling. Maaske har ogsaa Hensyn til Lensmanden paa Koldinghus og Hoffet haft sin Betydning.

Det kan ikke med Bestemthed siges, naar Festen blev holdt sidste Gang. Thura meddeler 1738, at den endnu holdtes, om end ikke regelmæssigt. Tauber skriver 1822, at ældre Folk i Kolding, „som endnu vide at fortælle om denne Fest, berette, at Rektor Ørsteds Alderdom og Svagelighed var Aarsag i, at den ophørte omkring 1750“. Da Rektor Ørsted var født 1697, kan det ikke være hans Alderdom, der har været den egentlige Aarsag til Festens Opgivelse, næppe heller Svagelighed, da han først fraadte Embedet 1769. Naar Thura i 1738 skriver, at Festen ikke længere holdtes hvert Aar, synes dette at vise, at Ørsted i Aarene op mod 1738 var begyndt paa *efterhaanden* at lade Festen bortfalde, maaske fordi Tiggeriet var blevet for ildeset og Indtægterne for smaa, maaske fordi han følte det nedværdigende i Skolens Tiggeroptog. Medvirkende til Opgivelsen kan det have været, at Christian VI (1730—46) ikke saa meget som Frederik IV benyttede Koldinghus til Residens, saa at der ikke længere kunde ventes Indtægter fra Hoffet og de adelige Gæster¹⁴⁾.

Af Udtalelser i „Skolebogen“ ses kun, at Majfesten holdtes i 1724 — hvilket stemmer med, at der fra det

Aar findes en Majsang af Thura — og 1726. At Festen har været holdt i 1730, fremgaar af Sangen fra dette Aar. De aarlige Regnskaber indeholder intet om Majfesterne, da Disciplene ikke havde nogen Andel i Indtægterne, af hvilke Rektor fik Halvdelen, Hørerne Resten. Men flere Steder sammenstilles Majgrevernes Omgang med Optogene Mortens-, Jule-, Nytaars- og Helligtrekongers Aften, da Disciplene under Rektors og Hørernes Ledelse gik rundt i Byen og sang Diskant σ : flerstemmige Sange. Af Indtægterne paa disse fire Aftener fik Rektor Halvdelen, Hørerne en Fjerdedel, Disciplene en Fjerdedel. Disse Indtægter meddeles paa de aarlige Regnskaber under Kontoen: „Diskantspenge“. Disciplenes aarlige Andel var ca. 13 Rdl., der fordeltes mellem alle Skolens Elever. I Regnskabet for Regnskabsaaret 1. Maj 1739 til 30. April 1740 mangler Indtægten for Helligtrekongers Aften, og i de følgende Regnskaber findes ikke længer Kontoen „Diskantspenge“. Denne Form for Pengeindsamling de fire Helligaftener var nemlig blevet forbudt ved en Forordning af 17. April 1739. Der er da Grund til at antage, at Rektor Ørsted, der ikke synes at have været saa begejstret for Majfesten som sin Fætter, Albert Thura, har ladet Majfesten bortfalde helt, samtidig med at de andre fire „Omgange med Chor“ blev forbudt¹⁵⁾.

Resultatet af det foreliggende Materiale bliver da, at Kolding lærde Skole har holdt sin Majfest regelmæssig til 1730, at den i 1732 og 1738 nævnes som en Fest, der endnu holdtes en Gang imellem, at den aldrig omtales efter 1738, og at den formodentlig er helt opgivet fra 1740.

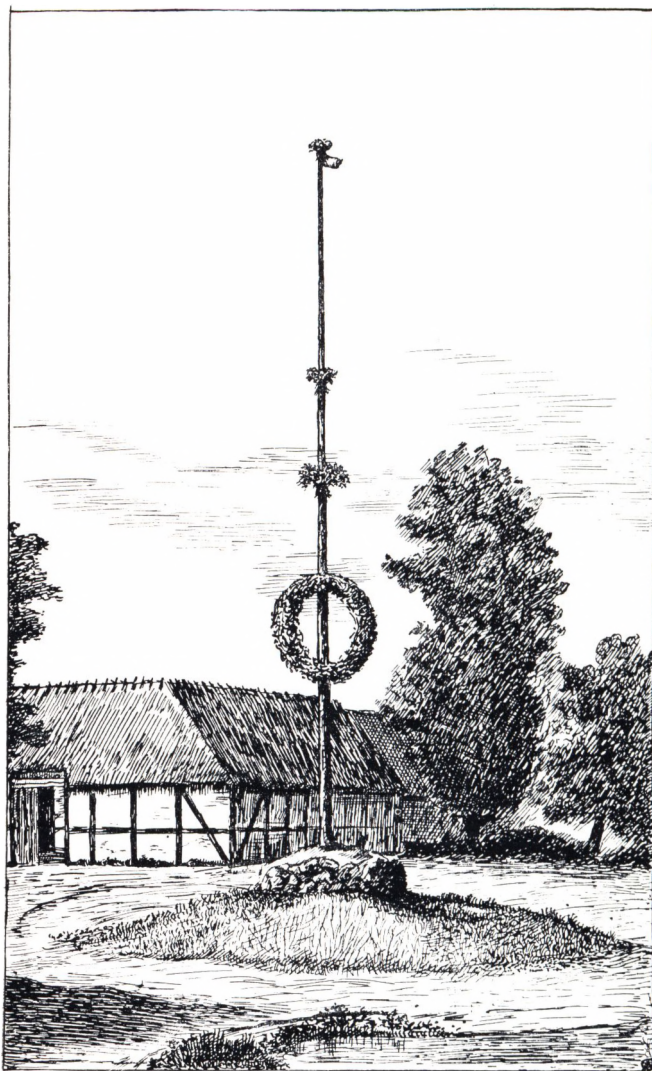
I Begyndelsen af det 17de Aarhundrede ses Skolens Majfest i Kolding at være blevet fejret med stor Flothed. Kransegildet var blevet afskaffet, maaske af Caspar Marchdaner, Lensmanden paa Koldinghus, i hvert Fald før 1609, eftersom der i Marchdaners Anordning fra dette Aar findes en Meddelelse om, „at det Krandsse-Gilde med Piger tilforne at indbyde, til

Krandse at gjøre, og en uskikkelig bekostning derpaa at anvende, hvilket en tidlang afskaffed haver været, at det fremdeles stedse og aldtiid aldeles skulle afskaffed være og blive“. I sin latinske Beretning fra 1738 meddeler Thura om dette „Krantze=Gilde“ kun, at Skolens Disciple tidligere Dagen før Majfesten havde indbudt Byens fornemme unge Piger til at binde Blomsterkranse¹⁶⁾. Andre Steder omtales Skolens gamle Kransegilde ikke. I 1609 fandt Lensmanden det nødvendigt, efter Forhandlinger med Byens Borgmestre, Præster og Skolens Rektor at sætte bestemte Grænser for Traktementet ved Majfesten. Den ene velhavende Borger vilde ikke staa tilbage for den anden, og Følgen blev, at der ved Festerne blev serveret adskillige Retter Mad og fremmed Øl. Desuden indbødes ikke blot Disciple, Lærere og Skolemesteren, men mange udenforstaaende, saa at Udgifterne for nogle Forældre blev uoverkommelige. Det gik saa vidt, at mange Forældre var uvillige til at holde deres Børn i Skolen af Frygt for de eventuelle Udgifter ved en saadan Majfest. Tilmed havde Disciplene opført sig meget uskikkelig, lavet Optøjer af forskellig Art og drukket sig fulde, uden at Skolens Lærere havde hindret det. Med Henblik paa disse Forhold forordnede Lensmanden, at Børnene ikke maatte forlade det Hus, i hvilket Gæstebuddet holdtes, at de skulde gaa hjem i Seng i ordentligt Tid, og at Skolemesteren skulde føre ordentligt Tilsyn med dem, hvis han ikke vilde udsætte sig for en Mulkt paa 10 Daler. Samme Mulkt blev den Mand, som gav Gildet, idømt, hvis han overtraadte Forordningens Bestemmelser. Udgifterne ved Festen og Beværtningen skulde holdes indenfor rimelige Grænser. Der maatte aldrig tilberedes Retter i Huset. De fattige Disciple maatte blive ude i Gaarden, hvor de blev beværtede med en Rundtenom, et Stykke Flæsk og Skillingsøl til Maade, „Ingenlunde til nogen overflødighed eller drukkenskab i nogen maade“. Derimod blev Borgernes Børn og de større Di-

sciple, som sang Diskant, bespiste inde i Huset, hvor de maatte faa Hvedebrød og Ost, „saa hver Persoon bliver given Een hvedebrød og Kringel og et Stykke Oost“, og tilsammen en god Tønde Danskøl „eller saa meget dennem behøver, til deres nødtørffthighed og en skikkelig glædsckab, foruden overflødighed og drukkensckab i alle maade“. Skolemesteren og Hørerne maatte trakteres med Hvedebrød, Kringler, Ost, en god Tønde dobbelt Danskøl eller en Tønde Rostokkerøl, og helt undtagelsesvis maatte andre indbydes til Festen, „dog intet meere, end dend eene Tønde Øl derpaa at anvendes“. At dømme efter de gentagne Advarsler mod Drukkensckab, maa det have gaaet ret lystigt til, saa at Indgriben fra oven og Forbud og Mulkter var paa høje Tid.

Man faar et ganske andet Billede af Forholdene, naar man læser om Festen i det 18de Aarhundrede. Ved Aar 1600 har der været Velstand og Vellevned i Byen. Ved Aar 1724 var Byen fattig og forarmet efter Svenskerne og Polakkernes og Brandenburgernes Plyndringer i det 17de Aarhundrede. Selve Skolen var fra 1725—28 saa brøstfældig, at man ikke turde benytte den til Skolebrug, hvorfor Disciplene maatte undervises i Lærernes private Lejligheder. I sin „Lykønskningstale til Colding Byes Kongelige Skoles Indvielses Høytiid Holden i Skolen dend 26. Martii 1732. Tillige med en Historisk Berætning om Colding Skole“, skriver Thura, at „mand af Frygt for ey at blive ihielslagen midt i Læssningen ved den mindste kave Vind¹⁷⁾, der kunde kaste Huuset over ende og need paa Hovederne af os, plat¹⁸⁾ maatte forlade Skolen, og holde Læssningen for Disciplerne, hver i sit Kammer“. Denne Armod i By og Skole har sat sit Mærke paa Majfesten. Der var nu tre Ærespersoner, en Greve, en Baron og en Junker, maaske fordi man saaledes haabede at faa et større Udbytte af Festen, naar der appelleredes til tre Familiers Forfængelighed, og naar Udgifterne for-

deltet paa tre Hænder¹⁹⁾. Den laveste i Rang var Junkeren. Aaret efter blev han Baron, næste Aar igen Greve. Disse Rangspersoner udtoges nu altid af de laveste Klasser, maaske fordi de ældste Disciple og deres Forældre med helst vilde være fri baade for Æren og Forpligtelserne. Det meddeles ogsaa udtrykkeligt, at ingen maatte udnævnes uden Forældrenes Vilje og Samtykke. De 3 Disciple blev „meget net iklædte og pyntede med smukke Klæder, hvorpaa syes Galluner²⁰⁾, som dertil laanes; faar og Gallunerede hatte, og *dueler*²¹⁾ her og der paa sig, til at prunke og stadse med“. Desuden havde de smaa Kaarder ved Siden, og Majgreven en Krans om Armen. *Den mærkeligste Forandring ved Festen var, at Børnene slet ikke kom uden for Byen.* De mødte om Morgenen hos Rektor i hans Bolig, og denne gik saa med dem hen paa Skolen, „der er aldt Dagen tilforn fejded og med Maj²²⁾ inden og uden til bepryded“. Herfra gik Kl. 9 eller 10 om Morgenen hele Skolen med Rektor og de tre Hø-rere i Procession rundt i Gaderne, syngende ved Dø-rere og indkasserende de Almisser, der faldt af, hvorefter man vendte tilbage til Skolen. Af den oprindelige Vaar-fest var der nu intet andet tilbage end de Majtræer, der opstilledes uden for Skolen og uden for de tre Rangspersoners Forældres Boliger, og disse Majtræer har kun været pyntede Stænger. Festen var sunket ned til en ren og skær Tiggergang. Ifølge „Skolebogen“s Beretning, skrevet af Thura straks efter hans Ansæt-telse paa Grundlag af modtagne mundtlige Meddelelser, kunde det endnu en Gang imellem ske, at Deltagerne i Toget blev bedt indenfor til en lille Forfriskning „paa et kvarters eller en halv times-tiid“, og det var heller ikke udelukket, at de, naar Toget havde været rundt i hele Byen, blev indbudt af velhavende Forældre til et Maaltid sammen med nogle af „Byens fornemmeste Ind-vaanere“; men at Beværtningen ofte har været sparsom, fremgaar af, at det var en Regel, at Eleverne, hvis de

En Majstang

ikke var blevet bespist paa Turen, senere samledes i Rektors Hus, „hvor de med Mjød og Kringler eller andet deslige blive gjoorte til gode; hvormed dend hele *solennitet* har ende og slttes med et par dages frihed, som de, der har været Maj-grever, efter Sædvane, forskaffer Skolen hos Rektor“. Hvis Thura derefter har næret Forhaabninger om et muntert Gildelag „med Byens fornemmeste Indvaanere“, er han blevet grundigt skuffet, som det ses af hans paa egne Erfaringer givne Skildring i 1732, i hvilken man synes at mærke en vis Bitterhed over Borgerskabets Mangel paa Gæstfrihed: „Man veed ikke heller paa denne Dag at sige af Dansk Øl eller af Rostokker Øl, men Skolens Lemmer gaa omkring i Byen med tørre Munde ligesom paa de hellige Aftener og indsamle den Gave, som Byens Indvaanere af Kierlighed dem vil unde. Har ellers de unge og udstadsede Personer deres Forældre i Byen, og de samme har baade Evne og Kierlighed, sker det vel undertiden, at Skolens Lærere og Discipler ombedes at træde ind ad Dørren i deres Huuse, og at de da paa et halv Quarteers Tid kan gøres til gode med Viin eller Miød, Kringler, Tveebak, Figener og andet deslige“. Det er næppe tilfældigt, at der i denne Beskrivelse staar „et halv Quarteer“ i Stedet for „en halv times-tiid“ i Beretningen fra 1724. Saa langt som til „et halv Quarteer“ strakte Gæstfriheden sig altsaa i Thuras Tid, og ikke længer; om Festmaaltid med nogle af „Byens fornemmeste Indvaanere“ tales der slet ikke i Beretningen fra 1732.

Modsætningen mellem Festens Karakter ved Aar 1600 og 1724 træder klart frem i Festens ændrede Navn: *Majgrevernes Omgang*, hvorom Thura skriver i sin Bog: „Adskillige Betænkninger og Indfald o. s. v. 1726“, at denne „Disciplernes Omgang er en Levning fra forrige Tidens Maygreve-Gilde og anden Lystighed, som holdtes ved Skolen (som nu er aflagt; da nu omstunder

Saa lad da Kolding Skole
beholde sine Stole
og Bøger lidt i Fred!

1903

intet saadant Gilde holdes, men Skolens Disciple allene paa en viss Dag i May=Maaned, ligesom paa de hellige Aftener, gaae omkring Byen og synger“.

Af Gæsteri og Lystighed var der altsaa nærmest intet tilbage i 1724. Hovedinteressen knyttede sig nu, i det mindste for Rektors og Hørernes Vedkommende, til Pengeindsamlingen, der slet ikke nævnes ved Aar 1609; hvis der allerede i 1609 har været noget af den Slags, har det i hvert Fald været saa uvæsentligt, at Caspar Marchdaner ikke har regnet det for Omtale værd; i sin Begrundelse for, at Disciplene skal have Lov til at „føre Sommer i By“, anfører Caspar Marchdaner kun, at „smaa og unge børn kunde have deraf som en liden tillokkelse til Bogen og bogelig Kunster“. Men i Skildringen fra 1724 træder Pengespørgsmaalet stærkt og grelt frem. Det meddeles, at naar „Skolen sjunger langs ad gaderne og især visse Stykker, for got folkes dørre, som passe sig paa foraars fryyd og lyst“, „indsamles der, hves Folk af Gavmildhed vil give til Skolen“. Jeg har tidligere i en anden Forbindelse meddelt, at „Skolebogen“ oplyser, at Rektor fik den ene Halvdel af de indsamlede Penge, de tre Hørere den anden Halvdel til Deling. Altsaa betyder „Skolen“ her Rektor og Hørerne. *Det var til Rektor og Hørerne, at der tiggedes ind, og Disciplene fik ingen af de indsamlede Penge, bortset fra, at de allerfattigste Disciple, de som ved Aar 1600 maatte nøjes med en Rundtenom og en Skive Flæsk at spise ude i Gaarden, ved Aar 1724 af de indsamlede Penge fik „hver 4 à 6 Skilling Danske, hvorføre de og tilforn skal feje og gjøre reent og ryddeligt i og udenfor Skolen“.* Et interessant Bidrag til Tidens Skolehygiejne. Det kan ikke med Bestemthed siges, hvor store Rektors og Hørernes Indtægter var ved en Majfest. Som ovenfor nævnt var et Aar i Ribe Rektors Andel 4 Rdl., 1 Mark og 5 Skilling. I Kolding, hvor Majfestpengene var Disciplene uvedkommende, findes ingen

Borgmester Schjørring modtager Majdronningen.

1901

Majfestregnskaber i „Skolebogen“, saa at Almissepengenes Størrelse ved Majfesten ikke kan angives med Sikkerhed, men da det indsamlede Beløb vel omtrent har været som paa en af de fire Helligaftener, kan Rektors Indtægt anslaaes til 6 Rdl., Hørernes til 2 Rdl. pro persona. For de forhulede Hørere har en Biindtægt paa 2 Rdl. sikkert spillet en stor Rolle, og for Rektor har 6 Rdl. været et velkomment Lønningstillæg til hans Løn, som var ca. 192 Rdl. Der var endda Udsigt til en ekstra Skilling, hvis der var kongelige Personer paa Koldinghus den Dag, Majgreverne gik rundt i Byen. Thi Hoffet fandt, som der staar i Skildringen fra 1732, „Behag i at see denne Skolens Solennitet“, „og Skolen har derved fundet sig vel holden“. Ordet „Skole“ er ogsaa her en lidet heldig Omskrivning for „Rektor og Hørere“, der indkasserede Gevinsten.

Almissepengene ved Majfesten omkring 1724 forekommer vor Tid særligt nedværdigende, fordi de gik i Rektors og Hørernes Lommer og slet ikke kom Eleverne til Gode. Man mærker aldrig, at Thura har nogen Følelse af denne Nedværdigelse, skønt en saadan Følelse har været stærk i Embedsmandskredse og Universitetskredse, eftersom Forordningen af 1739, der afskaffer Almisseindsamlingen de fire Helligaftener, taler om Skolernes „foragtelige Tiggeri“. Saa kan man jo enten tænke sig, at Thura paa Grund af en vis Friskfyragtighed, der ofte kommer til Udtryk i hans samtidige Digte, eller i ungdommelig Overlegenhed — han var kun 23 Aar gammel, da han blev Rektor — tog sig den Ting let, eller at han i sin Glæde over Foraarets Skønhed, der præger hans Sange og adskillige af hans Udtalelser, har kunnet se bort fra Festens Vrangside. Man vil helst tro det sidste. Og man vil ogsaa helst tro, at hans Efterfølger, Rektor Ørsted, i Følelsen af det upassende i, at Ungdommens Opdragere indsamlede Almisser paa Byens Gader, har næret en voksende Uvilje overfor „Majgrevernes Omgang“

Boghjælp til fattige Peblinge.

1902

og ladet den bortfalde af Hensyn til sin egen og sine Medlæreres sociale Anseelse.

Dette er Gisninger. Det sikre er, at det Billede, som de tre Skildringer giver af Festen omkring 1720—30, vidner om Armod og Usseldom. Skolens Majfest i sin daværende Form var en Parodi paa den gamle Valborgfest. Det eneste forsonende Træk er Thurs Majsange fra Festerne 9nde Maj 1724 og 22nde Maj 1730, af hvilke betegnende nok den smukkeste blev skrevet, da han havde været fire Aar borte fra Skolen og havde faaet Tarveligheden noget paa Afstand²³). Ogsaa til denne Sang har Carl Nielsen givet Skolen en smuk Komposition.

KOLDING SKOLES MAJVISE 1724.

Saa lad da Kolding Skole
 beholde sine Stole
 og Vøger lidt i
 Fred! Vi famles i en Skare
 og vil i
 Dag forklare den Lyft, vi frydes ved.

Saa lad da Kolding Skole
 beholde sine Stole
 og Vøger lidt i Fred!
 Vi famles i en Skare
 og vil i Dag forklare
 den Lyft, vi frydes ved.

Da Skovens Pragt og Vunde
 forvolder, vi begynde
 at føre Maj i By,
 thi* skal man nu fornemme
 vor Skoles glade Stemme
 med Svar fra Himlens Sky.

* thi = saa.

1904

I Kolding Skov.

KOLDING SKOLES MAJVISE 1730

Marziale.

Carl Nielsen.

1. St. *f*

1. D. Kom blan = fe = ste Sol! Kom blan fe = ste Sol! med

2. St. *f*

2. D. Saa pri = ser han Gud, saa pri = ser han Gud, at

3. St. *f*

1. mil = de = ste Mi = ner fra Him = me = lens Pol! Lad

2. Din = te = rens fed = som = me Ti = der gif ud. Han

1. Straa ler = ne fa = stes i Dag paa vor Stad, saa

2. hø = rer de To = ner med sø = de = ste Lyd, som

1. bli = ver hver Bor = ger for nøj = et og glad, naar

2. vid = ne om Sommers liv = sa = lig = ste Fryd, og

1903

Hjem fra Marielund.

1. Sko = len ham mø = der i Majmaa = neds Pragt og

2. on = sfer sig der = ved al Velstand og godt fra

1. skøn = ne = ste Dragt.

2. Him = me = lens Slot.

Kom blankeste Sol!
 med mildeste Miner fra Himmels Pol!
 Lad Straalerne kastes i Dag paa vor Stad,
 saa bliver hver Borger fornøjet og glad,
 naar Skolen ham møder i Majmaaneds Pragt
 og skønneste Dragt.

Saa priser han Gud,
 at Vinterens kedsomme Tider gif ud.
 Han hører de Toner med sødeste Lyd,
 som vidne om Sommers livsaligste Fryd,
 og onsker sig derved al Velstand og godt
 fra Himmels Slot.

IV

I 1899 besluttede Skolens daværende Rektor, Sigurd Müller, at optage den gamle Skolefest²⁴). Da han ønskede at overraske baade Eleverne og Forældrene, ordnede han det hele meget hemmelighedsfuldt og indviede af de ældste Elever kun 3, af hvilke 2 var unge Piger,

Skolemester med Riset.

1900

i Planen. Disse greb Tanken med stor Begejstring og kørte om Eftermiddagen ud til Bramdrup Skov med en Trækvogn og vendte tilbage med den belæst med Bøgegrene, med hvilke de smykkede Skolens Korridorer og Værelser og Bygningens Façade. En Krans flettede de om Mindetavlen for Christian den Tredjes Dronning, Dorothea, Skolens Velgørerinde. Da Eleverne næste Morgen mødte paa Skolen, blev den mindste lille Pige udnævnt til Majgrevinde, en Baron og en Junker blev „adjungeret“ hende til Opvartning. Majgrevinden blev pyntet med en Blomsterkrans og fik overrakt et Blomsterspir som Tegn paa sin Værdighed. Efter Majgrevinden, der gik i Spidsen af Toget, fulgte Junkeren og Baronen, Rektor og Skolens Inspektrice med Birkeris i Hænderne, Elever med Ferler²⁵⁾ og Stænger prydede med Rigsæbler. En ung Pige bar paa en lang Stang en af Skolens gamle Tiggerbøsser²⁶⁾, og indsamlede blandt de tilstrømmende Tilskuere Almisser til „Boghjælp til fattige Peblinge“²⁷⁾. Efter et kort Ophold i Skoven vendte Toget hjem til Byen med Musik og Sang — „en vandrende Børnenes Skov. Det var et ualmindeligt gribende og smukt Syn, men hvor kan man vel ogsaa finde noget skønnere end den danske Vaarsol, lysende Bøgeskov og jublende, klare Barnestemmer“.

Da man kom til Skolen, samledes alle paa Legepladsen om Rektor, der efter gammel Skik sønderbrød Ris og Ferler og fremsagde følgende selvlavede Formular:

Saa bryyde vi sønder det Skarpe Riis

Meth færten gaar det paa samme Wiis.

Kom nærmere, I Pevlinger, Stoere oc smaa,

Luft Øjnene op, oc Acte dærpaa.

Naar riis oc færle wi synder bryyde,

Da wiide I wel, huad det maae betyyde:

At Hugg oc Nevlinger²⁸⁾, Graadh oc tudhen

wi helst i SCHOLA vill væcere for uden.
 Men huefs som Noghen dærpaa will Klaghe
 Oc yusse færle oc Riis till Baghe,
 full well da kand Hand sin willie faa,
 Emm ere der fler, huor de komme fraa.

Festen var i alle Henseender en af de skønneste,
 som Skolen nogensinde havde holdt. Den virkede ved
 sin Friskhed og Stemningsfuldhed umiddelbart beta-
 gende paa alle, som saa Toget drage frem gennem
 Byen.

I 1902 optoges det gamle Kransegilde. Om Efter-
 middagen forud flettede Skolens Piger Kranse til sig
 selv og Drengene og en pragtfuld Blomsterguirlande
 til Dronning Dorothea. Om Aftenen samledes saa alle
 Kransebindersker og alle Løvsamlere til en festlig
 Sammenkomst med Dans i Skolens Lokaler. Til Festen
 var skrevet følgende:

KRANSEGILDESANG

Mel.: Hr. Peder kaldet Runer

Naar Rektor fordom Majfest holde vilde,
 blev denne indledt med et Kransegilde:
 Hen til den lærde Skole blev Byens Piger budt
 for der at flette Kranse og faa en Dans til Slut.

Piger smaa fletter smukke Kranse,
 Piger smaa vil saa gerne danse,
 Piger smaa.

Hver Pebbling indbød saa en Borgerdatter.
 Man fletted Kranse under Skæmt og Latter,
 man pynted op i Skolen med Skovens Blomst og Blad,
 saa Synet maatte gøre hver Borger fro og glad.

Piger smaa fletted flittigt Kranse,
 Piger smaa kunde sirligt danse,
 Piger smaa.

1903

Sommer i By.

40

Marchdancer fandt den Kransefletning syndig,
han havde Magt og talte fort og myndig:
„Hold Majfest, om I vil det, men Kransegilde -- nej,
det er dog utilladeligt at holde Val i Maj“.

Piger smaa maa ej flette Kranse,
Piger smaa maa ej længer danse,
Piger smaa.

Det fogedforbud holdt sig alt for længe
til Sorg for Piger smaa og raske Drenge.
Thi vil igen vi binde af Bøgens fine Grønt
en foraaarskrans og pryde vor gamle Skole kont.

Piger smaa, lad os flette Kranse,
Piger smaa tør nu atter danse,
Piger smaa.

Ved Gildet bydes Te og Kransekage,
som Skif det var i Oldemoders Dage,
thi sikkert vrede Udbrud fra Nutidspiger lød,
hvis, som i 1600, paa Ol og Fløst vi bød.

Piger smaa fletted ingen Kranse,
Piger smaa vilde ikke danse,
Piger smaa.

Med Barmesmil og Ungdoms røde Kinder
vi skaber Liv af fortids døde Minder.
Nu har enhver sig smykket med Majløvs friske Kraus,
i Skolen trædes atter i Maj en munter Dans.

Piger smaa har os flettet Kranse,
Piger smaa, kom og lad os danse,
Piger smaa.

Der er nu gaaet 25 Aar, siden „Kolding Latin- og Realskole“ første Gang bar Sommer i By, og i disse 25 Aar har Skolen — undtagen i 1912, 1915, 1917, 1918, da forskellige Forhold lagde afgørende Hindringer i Vejen — hvert Aar fejret den gamle Vaarfest, hvis Traditioner gaar snart 400 Aar tilbage i Tiden, med Bevarelsen af en Del af de gamle Former og under Afsyngelsen af de gamle Sange. Man har bortkastet det, som skæmmede Festen i det 16de og 18de Aarhundrede, Optøjerne, Drukkenskaben og Fraadse-

1908

Ferlerne brydes.

En 3. G. taler.

1910

riet, det paatrængende Tiggeri, det forlorne Flitterstads, og man har gengivet Festen den Karakter, som den har haft eller som man helst tillægger den i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede. Men selvfølgelig er en Majfest i det 20de Aarhundrede noget helt andet end den oprindelige Fest, fordi hele Aanden og Disciplinen er en anden, og fordi det sociale og økonomiske Grundlag for dansk Skoleliv nu er saa helt ændret. Der er omtrent lige saa stor Forskel paa den Majfest, der nu holdes, og den der holdtes for nogle Aarhundreder siden, som der er paa vore Elever og den Tids Sinker og Løbedegne, eller paa vor Tids milde Disciplin og den Tids Raahed, Skældsord og Prygleri, eller paa vor Tids lyse og rene Værelser og den Tids mørke og stinkende „Lektier“²⁹). Vi befinder os i en smuk Illusion, naar vi tror, at vi igen fejrer den *gamle* Majfest. Navnene er de samme som i det 16de og 18de Aarhundrede; men hele Festens Karakter er en anden. Af Tiggeriet, som den Gang var en sørgelig Virkelighed og en Livsbetingelse for Skolen, er der nu kun bevaret et Symbol i Indsamlingen til „Boghjælp til fattige Peblinge“. Det er kun symbolsk og et Minde, naar Birkerisene og de imiterede Ferler sønderbrydes under Fremsigelsen af det ligeledes imiterede gammeldanske Skolepoem. Majgreven har paa Grund af Fællesundervisningen maattet vige for en Majgrevinde, som efter et Aars Forløb blev til Maj-

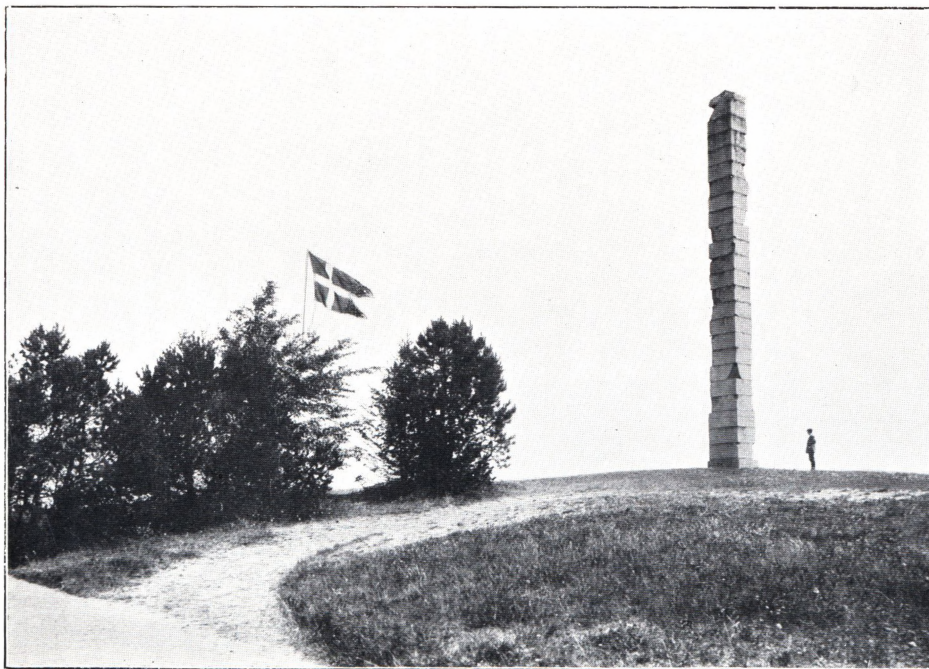
Op til Skamlingsbanken.

1919

Afgang fra Sydbanegaarden. 1921

dronning. Drengene maa nu nøjes med Junker- og Baron-titlen og finde sig i at indtage en ret underordnet Stilling i Forhold til Dronningen, som er Festens Hovedperson. Den lille Dronningekrone og Dronningespiret, Ordenskæderne og Dorotheaordenen er moderne Tillæg, det samme gælder Baaren, Optoget med Ris, Ferler og Rigsæbler. Den største Forskel mellem Majfesten før og nu er dog den Følelse af Skønhed og Poesi, som uvilkaarlig griber alle, baade store og smaa, og mest dem, som ser Festen for første Gang, Kransegildet med de festklædte Dreng og Piger med Blomsterkrans i Haaret, dansende i den løvsmykede Festsal, og Majfesten, naar Toget med vajende Faner og det lyse Bøgeløv drager ind i Byen, og den gamle Skolesang „Kom blankeste Sol“ lyder til Carl Nielsens Melodi. Det er en smuk Illusion, naar vi ogsaa glæder os over Majfesten, fordi det er en gammel Skolefest længe glemt, nu atter kaldt til Live, men det er en Illusion. Vi tillægger Fortiden Stemninger og Følelser, som vi har faaet fra Oehlenschläger, Winther og Ingemann, men som i Fortiden kun var spredt til Steder som spæde Spirer, der visnede hen og udtørredes under Skolelivets Usselhed og Armod og trange Kaar. Hvor er ikke i denne Forbindelse vort Syn og Samtidens Syn paa Morten Børup betegnende. Vi mindes ham med særlig Glæde som Forfatteren til den smukke Foraarssang, og Blicher priser ham i sit Mindedigt, fordi han ikke alene lærte Pebblingene af den prentede Bog, men førte den muntre

Støtten paa Skamlingsbanken.

Pog ud i Mark og blandt løvrige Grene. Men Samtiden karakteriserede hans Fortjenester ved at indhugge et Ris og en Ferle paa hans Gravsten; med Rette siger Tauber i sin Bog om Aarhus Skole, at disse Emblemer passede bedre for Tiden end for Morten Børup selv.

I de første Aar efter Festens Genoptagelse i 1899 gik Turen til Fods til de nærliggende Skove, Bramdrup Skov eller Marielund, hvorfra man vendte tilbage ved Middagstid. I de senere Aar er Skolen taget med Toget ud til Skamlingsbanken, hvorfra Hjemkomsten finder Sted sent paa Eftermiddagen. Skamlingsbankens nationale Minder har føjet et nyt Led til Festen, idet der ved Talerstolen er holdt nationale Taler eller Foredrag og sunget Fædrelandssange, og den herlige Legeplads neden for Bakken har afgivet en ideal Sports- og Legeplads for Væddeløb, Sanglege og Dans. Men paa Grund af denne Ændring af Sted og Tid er Festen adskillige Gange holdt under vanskelige Vejrforhold. Dels fordi Majfesten efter sin Karakter helst bør holdes lige efter, at Bøgen er blevet grøn, og dels fordi den skriftlige Eksamen nu begynder den 20nde Maj, maa Festen holdes i Maanedens første Halvdel. Den planlægges aldrig, uden at der er overvejende Sandsynlighed for to Dages godt Vejr; men Jomfru Maj er en lunefuld Dame, og det er i de senere Aar flere Gange hændet, at Solen har smilet paa Kransegildedagen og paa Majfestdagen skjult sig bag Taage og Skyer. Da alle de mange Ordninger er sket, Musik og Tog bestilt, Aftale truffet med Værten paa Skamlingsbanken, og da selve Dobbeltfestens Natur kræver Majfesten holdt Dagen efter Kransegildet, er Opsættelse næsten umulig. Og det er da nogle Gange sket, at Skolen er draget ud under truende Vejrvarsler og vendt hjem under Regn. Herved er meget af Festens Skønhed gaaet tabt, men intet har kunnet nedslaa Elevernes Festglæde og gode Humør; selv om Regnen, som i 1923, er strømmet ned som et Skybrud paa

1919

Ved Talerstolen.

Dronning, Baron og Junker.

1921

Hjemmarchen fra Sydbanegaarden til Skolen, har de kraftigt istemmet „Kom blankeste Sol“ — desværre uden Resultat — og „Saa lad da Kolding Skole“.

Der er i disse 25 Aar skabt en ny Tradition for baade Kransegildet og Majfesten. Men Festen har ogsaa i disse Aar været under Udviklings Lov. Dens Kærne er den samme, men baade Indhold og Former er blevet rigere og mangfoldigere. En væsentlig Grund hertil er ubevidst Omdigtning og Tildigtning. Denne begyndte allerede i 1899, da der — paa Grund af Fællesundervisningen — valgtes en Majgrevinde i Stedet for en Majgreve. Den fortsattes af Eleverne, som mod Skolens Ønske gennemtvang Navnet Dronning i Stedet for Grevinde. Dronningens³⁰⁾ Værdighed krævede visse Attributer. At disse efterhaanden er blevet saa pragtfulde, skyldes en koldingensisk Borgerfamilie, der for at kaste yderligere Glans over Borgernes Skoles Fest, i Aarenes Løb har skænket Skolen Baronens og Junkerens Ordenskæder, Dronningens Dragt og hele Udstyr³¹⁾. Det endelige Resultat af denne Udvikling er da, at den oprindelige Majgreve er blevet til en

Dronning, Baron og Junker.

1922

Dronning, og at denne Dronning fremtræder i et Udstyr, som er en Dronning værdig. Men herved er der skabt et Stykke Eventyr, som strider mod Festens Tradition og delvis ligger uden for dens Rammer. Naar den lille Dronning med Krone og Scepter, i hvidbræmmet Purpurkaabe bæres frem paa sin Trone, saa er hun ikke blot Majfestens Dronning, men tillige Prinsessen i Eventyret, som Børnene har læst om hos H. C. Andersen, som de senere har drømt om, og som nu lyslevende viser sig for dem. Det er Festen i dens oprindelige Form uvedkommende, ny Tildigtning, men Digtet er i hvert Fald smukt. Spørg blot de Hundreder af Smaapiger, som ser op til hende med store undrende Øjne. Og selv om saaledes Festens centrale Tanke — Foraarets og Naturens Skønhed — delvis — mest paa Udturen — bliver underordnet eller kun sideordnet, saa virker det hjemvendende Bøgetogs Skønhed vedblivende overvældende, naar det drager frem under 300 glade Drenges og Pigers Sang og rungende Hurraaabaab, medens Gaderne og de aabne Vinduer er fulde af beundrende Tilskuere.

1923

Dronningen med Følge.

Blandt Skolens Arkivsager fandtes endnu i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede Tekst og Musik til en latinsk Majsang³²). Nedenstaaende moderne Omdigtning og Sangen til Dronningen er skrevet af tidligere Elever³³).

Fri Oversættelse af
KOLDING SKOLES LATINSKE MAJSANG
„PARTURIUNT MONTES“

Mel.: Alt vifter over Landet.

De grønne Bakker myldrer
med Krokus og Viol,
som suger Liv og Kræfter
fra Vaarens lyse Sol.
Skovæbletræets Grene
er klædt i Blomstersne,
og Bøgens grønne Krone
et Tempel er at se.

Nu bygger Fuglen Rede
og synger Dagen lang.
Den bliver aldrig træet af
sin egen muntre Sang.
Med friske Foraarsbriser
henover Fjordens Spejl
staar Skibene mod Havet
for fulde, hvide Sejl.

Det hvisker trindt i Skoven,
og Bækken skogrer glad.
De vævre Alfer gynger
paa Blomsterkalk og Blad.
De rejser deres Dronning
saa skøn en Herskerstol,
hvor grønne Bakker myldrer
med Krokus og Viol.

TIL DRONNINGEN

1909

Mel.: Kom blankeste Sol.

∴ Du Foraars Symbol, ∴:

du Dronning for Vaar og du Dronning for Sol,
dit Smil er som Solskin paa morgenfrisk Vang,
din Tale som Lærkernes jublende Sang,
som Solstraaler glinser dit guldgule Haar,
du Dronning for Vaar.

Ved Laurids Skaus Sten.

1919

∴ Du Dronning for Vaar, ∴
om Glæde og Skønhed og Lykke du spaar;
saa barnlig uskyldig med Vaaren i Pagt
du kender ej selv din fortryllende Magt,
du Dronning for Ungdom, du Dronning for Maj,
du kender den ej.

∴ Du kender den ej, ∴
du smiler og ser i det hele kun Leg.
Vi føler, at Solens besejrende Magt
er lignet ved dig i din vaarfriske Dragt,
med Dronningekrone, bekranst med Viol,
du Foraars Symbol.

1921

Tre glade Lærerinder.

NOTER

¹⁾ Trøje uden Ærmer, der paa Sjælland kun brugtes af Kvinder.
²⁾ kogt. ³⁾ desuden. ⁴⁾ Lærerne. ⁵⁾ Degnene, „Løbedegnene“, var oprindelig Navnet paa de Disciple, som hjalp med ved Gudstjenesten i Byens og Omegnens Kirker, men betegner derefter alle „Mesterlektianerne“ (øverste Klasses Disciple). For Kolding lærde Skoles Vedkommende vides, at „Løbedegnene“ i sin Tid havde gjort Tjeneste som Degne og omvandrende Skoleholdere i Hospitalet, Veerst og Bække, Alminde, Seest, Harte og Bramdrup, Skanderup, Herslev og Viuf. Smlgn. Tang Petersen: Kolding lærde Skoles Historie S. 51—54. ⁶⁾ 1' = Rigsdaler, 9 Mark. ⁷⁾ Lærere.

⁸⁾ Den latinske Tekst til Morten Børups Foraarssang er bedst bevaret i et Haandskrift i det kongelige Bibliotek fra 1581, gengivet i Holger Rørdams Historiske Kildeskrifter II S. 671. Professor Gertz har foretaget et Par Rettelser, hvorefter Teksten bliver:

In vernalis temporis
ortu lætabundo,
dum recessum frigroris
nuntiat hirundo,
terræ, maris, nemoris
decus adest deforis
renovato mundo;
vigor redit corporis,
cedit dolor pectoris
tempori jocundo.

Terra vernat floribus
et nemus virore;
aves mulcent cantibus
et vocis dulcore;
aqua tempestatibus
caret, aër imbribus,
dulci plenus rore;
sol, consumptis nubibus,
radiis potentibus
lucet cum calore.

O quam mira gloria,
 quantus decor dei!
 quanta resplendentia
 suæ faciei!
 A quo ducunt omnia,
 summa, ima, media
 formam speciei:
 major hæc distantia
 cum sit differentia
 noctis et diei.

At Sangen er skrevet til Brug for Disciplene ved Majfesten, siges udtrykkeligt S. 670 af Forfatteren til Haandskriftet, Rasmus Glad, Elev i Aarhus lærde Skole 1533—42: „mirabilem Odam modulatus est, quam scholasticis decantandam, dum primo Maji die primos ex vere flores ac folia civitatibus inferrent, dedit“. Om Sangen i Sverige: Norlind: Latinska skolsånger i Sverige och Finland, Lund 1909 S. 134.

⁹⁾ Visitatsbog af Dr. Peder Palladius ved A. C. L. Heiberg 1867 S. 110. ¹⁰⁾ dobbelt saa let som. ¹¹⁾ tiggede. ¹²⁾ Troels Lund: Danmarks og Norges Historie i Slutningen af det 16de Aarhundrede VII S. 293—340. Vilhelm Bang: Latinskoleliv og Studenterliv mest i det 16de og 17de Aarhundrede S. 119—125. Rietz: Skånska Skolväsændets Historia S. 75—79. Lund 1848. Gettorp: Vor Herris Jesu Christi Pjnis oc Døds Historie. København 1623. Karl Mortensen i „Vor Ungdom“ 1897 S. 201 ff. Terpager: Ripæ Cimbricæ S. 723. Thorup: Historiske Efterretninger om Ribe Cathedralsskole S. 68. Kinch: Ribe Bys Historie 758—761. Program fra Odense Cathedralsskole 1871 S. 43. Tauber: Historia Scholæ Cathedralis Arhusiensis, 1817. S. 44—47. ¹³⁾ Albert Thuras haandskrevne „Skole-Bog“ i Skolens Arkiv og haandskrevne Valvæ Scholarum i Universitetsbiblioteket. Nye Tidender om lærde og kuriøse Sager 1732. Tauber: Breve fra Kolding i Skolens Program fra 1822. Journal for Politik, Natur og Menneskekundskab af Dr. Odin Wolff 1819.

¹⁴⁾ Thura: Valvæ Scholarum fra 1738 har S. 434 følgende Udtalelse: „Non tacendum vero, quod Schola Coldingensis suum *hodiernum* habeat ludum æstivalem“. Om Hoffets Interesse for Festen hedder det S. 435: „Ipsum hunc apparatus ludicrum intenti aliquoties perspectarunt ipse Rex, Regina, Regii Principes et Regni purpurati, haud sine summo Scholæ emolumento“. Om Festens gradvise Opgivelse under Rektor Ørsted findes S. 435 denne Bemærkning: Nuperrime vero, Rectore superstitite Jacobo Ørsted, ipsa hæc scholæ solemnitas desinere coepit“.

¹⁵⁾ Om „Discantspengenes“ Fordeling meddeler Thura i sin Skolebog: „Af Discantspengene, som falder ved Maj-Grevernes omgang

item de fire Hellig=afftener, sc. St. Martini=, Juule=, Nytaars= og Hellig Tre Konger=afftener faaer Rector dend halve deel. . .“ „Af de penge med Maj=Greverne indsamles, faaer de tre Collegæ Halv=parten, men af Discantspenge St. Martini=, Juule=, Nytaars= og Hellig Tre Konger=afftener, dend fjerde Deel“. I Regnskabet 1. Maj 1726 til 31. April 1727 kvitteres for „Discants=Penge ved Maj=Greven og de fire hellige Aftener“. Skolens Sanglærer (Cantor) faar „Een Rixdaler forud hver gang de fem gange, Skolen gaar omkring Byen“. I Forordningen af 17. April 1739 om de lærde Skoler hedder det i § 60: „Den Omgang med Chorene om visse Hellige Aftener om Aaret, som hid til Dags har været brugelig, ville og byde vi Allernaadigst at skal herefter være aldeles afskaffet“.

¹⁶⁾ Thura i Valvæ Scholarum S. 434: „Virgines Urbis primarias pridie hujus Festi Diei invitaverant Discipuli, quæ ex floribus corallas (Kranse) necterent; quod convivium ~~Virantze~~-Gilde dixerunt.“ ¹⁷⁾ pludseligt Vindstød. ¹⁸⁾ aldeles. ¹⁹⁾ I „Skolebogen“ bruger Thura „Majgrever“ som Fællesbetegnelse for Greve, Baron og Junker, og „Majgreve“ om Hovedpersonen. Da Baronen og Junkeren ellers ikke nævnes, hverken ved de voksnes eller ved Skolernes Majfester, synes de at være særlige for Kolding, hvor en saadan Nydannelse kan skyldes Hoffet paa Koldinghus. Skønt Thura ikke udtrykkeligt siger, at de tre Rangspersoner var noget nyt, indført efter 1609, og skønt Udtrykket „Majgrevernes forældre“ i Marchdaners Forordning tillader den Forklaring, at der allerede den Gang har været flere Majgrever hvert Aar, er det vel sandsynligt, at Nydannelsen er af senere Oprindelse, samtidig med eller efterat Skikken „at føre Sommer i By“ blev opgivet og erstattet med „Omgangen“. I „Latinska skolsånger i Sverige och Finland“, Lund 1909 S. 173, har Norlind med svag Begrundelse hos Kolding Skoles Baron og Junker villet finde Minder om Vintergrevens Kamp med Sommergreven, en Skik, som i Sverige er henlagt til 1ste Maj, men i Danmark altid er knyttet til Faste= lavnsfesterne. ²⁰⁾ Baand eller Bræmme af Guld= og Sølvtraad. ²¹⁾ Juveler ²²⁾ Bøgeløv.

²³⁾ Thura har meddelt Ordlyden af Sangen fra 1724 i Stykke XV af sine „Adskillige Betænkninger og Indfald paa Vers skrevne, og nu samlede og udgivne til at læse af andre for Tidsfordriv“. 1726. XV lyder: „En Sang, som blev brugt af Colding Latinske Skoles Discipler ved May=Grevernes Omgang den 9. May 1724“.

Saa lad da Colding=Skole
Beholde sine Stole
Og Bøgger lidt i Fred;
Vi samles i en Skare
Og vil i Dag forklare

Dend Lyst, vi frydes ved.
Da Skovens Pragt og Ynde
Forvolder, vi begynde
At føre May i By;
Thi skal man nu fornemme
Vor Skoles glade Stemme
Med Svar fra Himlens Sky.

Den oprindelige Tekst til Sangen fra 1730 findes i Valvæ Scholarum S. 434: „... de qva Scholæ festivitate anniversaria anno 1730 d: 22. Maj ita cecini:

1

Kom, blankeste Sool
Med mildeste miner fra Himmelens Pool!
Lad Straalerne Kastes i dag paa vor Stad,
Saa bliver hver Borger fornøjed og glad,
Naar Skolen Ham møder i Maj-Maaneds pragt,
Og Skjønneste Dragt,
Og Skjønneste Dragt.

2

Saa priser Hand Gud,
At Vinterens Keedsomme tider gik ud,
Hand hører de Toner med sødeste Lyd,
Som Vidne om Sommers livsaligste fryd,
Og ønsker sig derved ald velstand og got
Fra Himmelens Slot,
Fra Himmelens Slot.

²⁴⁾ Skildringen af den første Majfest er taget fra en Artikel af Sigurd Müller i Dagbladet „København“ 19. Maj 1911. Der er i Sigurd Müllers Artikel indløbet enkelte Træk fra senere Fester.

²⁵⁾ Navnet Ferle stammer fra det latinske „ferula“, en Plante, hvis knudrede Stængel brugtes som Strafferedskab. Det er ikke let at danne sig en sikker Forestilling om Formen af den i danske Skoler brugte Ferle, da intet Eksemplar er bevaret og kun een billedlig Gengivelse paa en Afbildning af Morten Børups allerede før 1800 forsvundne Gravsten. I Moths Ordbog fra ca. 1700 forklares Ferle som „en Brikke med et langt Skaft til at give Haandtaget“. I sin „Historia Scholae Cathedralis Arhusiensis“ beskriver, formodentlig efter Selvsyn, E. G. Tauber i 1817 Ferlen saaledes: beslaaet med Kobbersøm og med et Hul i Midten, saa at Hænder og Rygstykker sikrere kunde lemlæstes. Billedet paa Morten

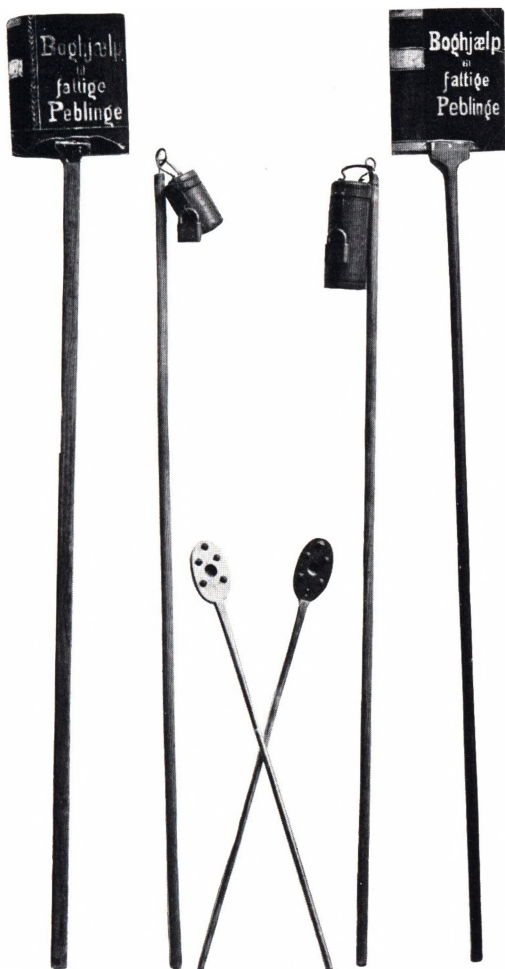
Morten Børups Gravsten.

Børups Gravsten viser baade Hul og Søm. I Rietzes skaanske Skolehistorie siges, at Ferlen i den ene Ende var forsynet med en Klump. En anden svensk Skildring gaar ud paa, at Pladen nærmest lignede Saalen af en Trætøffel. I Dansk Skolemusæum findes en Kopi af en skaansk Ferle; Skaftet er 38 cm. langt, Pladen uden Hul i Midten, ganske plan og uden Søm, 7 cm. i Diameter, 2 cm. tyk. Der har aabenbart til forskellige Tider i de forskellige Lande og Landsdele været varierende Former.

Slag med Ferlen tildeltes i den flade Haand eller paa den blottede Ryg, højst fire, oftest kun eet, men selv eet Slag med et saadant Redskab kunde være farligt for Liv og Helbred. Christian den 2den nedlagde forgæves absolut Forbud mod Ferlen i Skolerne. Efter Reformationen søgtes Ferlens Brug indskrænket ved Forbud i enkelte Skoler og ved Lovbestemmelser, gældende for hele Landet, blandt andet gaaende ud paa, at den skulde være forbeholdt Rektor. Den seneste Lovbestemmelse om Ferlen findes i Christian den 5tes Danske Lov 2, 18, 12: „Færler maa de ey bruge i Skolerne, at

lemlæste Børn med; Dog maa de vel have Færler, om nogle store Rebeller ville sætte sig op imod dennem“. Ferlen er først aldeles forsvundet fra danske Skoler i Slutningen af det 18de Aarhundrede og benyttedes endnu i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede i enkelte svenske Skoler, f. Eks. Karlshamn. At Ferler ikke nævnes i Skolelovene for Kolding lærde Skole 1593, er vel tilfældigt. Ferlen var altsaa Rektors Værdighedstegn, hans Scepter, Kommandostav og Prygleredskab. Riset var Symbolet paa Hørernes Magt og Myndighed, og i lange Tider var det Skik, at en Hører ved sin Indsættelse i Embedet højtideligt fik overleveret et Ris „*Sceptrum scholasticum*“. Dette Vaaben blev dog snart opslidt i Skolens Tjeneste, saa at der stadig maatte sørges for ny Forsyning; dette Hverv paahvilede i nogle Skoler udvalgte Disciple, der hver Lørdag Eftermiddag i den nærmeste Skov maatte hente Materiale til det ny Ris. Det approberede og autoriserede Ris skulde være 3 Fod langt og bestaa af 7 Riskviste, der korsvis blev stukket ind i en Vidjekrans for at danne en Klump eller et Skaft, hvorefter Kvistene 9 Tommer fra den tynde Ende blev sammenbundne med en Snor. Riset paa Afbildningen af Morten Børups Gravsten ser mindre kunstigt ud. Maaske har Riset afstedkommet nok saa mange Ulykker som Ferlen, fordi Slagenes Tal var efter Forgødtbefindende, og fordi man ogsaa slog med den tykke Ende. Der findes fra det 16de og 17de og 18de Aarhundrede talrige Beretninger om de Mis-handlinger, som Skolernes Disciple var Genstand for paa Grund af Rektors og Lærernes brutale og ofte bøddelagtige Anvendelse af disse Strafferedskaber. Mest kendt er Stedet hos Kristjern Pedersen: „Ufornumstige Skolemestere og Hørere flængte, slede, hudstrøge og sloge de fattige Børn, Peblinger og Degne, saa at Blodet løb dem ned i deres Hoser ad Ryggen for et Ords Skyld, som de fore vild udi“. Fremdeles: „Forsømte nogen Pebling sin Skolegang en Time eller to eller en halv Dag, skulde han slide saa mange Ris som en Tyv, der havde stjaalet en Hest eller en Ko, ja fast flere. Og de nøjedes ikke med selv at hudstryge dem; men hver af de andre Peblinge skulde give ham et Slag af Riset paa hans Bag; og sloge de ikke saa haardt, som Mesteren vilde, fik de selv paa Arsen“.

²⁶⁾ Om Bøssernes Anvendelse ved Aar 1724 til Indsamling af „Bøsepenge“ meddeler Thura i Skolebogen: „Det er og brugeligt her paa Stæden, at de fattigste Discipler in prima [ɔ: nederste] Classe indsamle om Søndagene og til fæstdagene af Byens Indvaanere Brød og Penge. Til hvilken ende de gaa Byen omkring med tvende Bøsser, som dertil ere indrættede, da de sjunge for folkes dørre: *Panem propter Deum* [ɔ: Brød for Guds Skyld] og siden til taksigelse: *Deo Gratias* [ɔ: Takket være Gud]. Hvem som

„Boghjælp til fattige Peblinge“.

Bøsser og Ferler.

da giver dem penge, legger dem need i de tvende Bøsser, hvor- til Nøglen er i Rectors gjemme; til hvem og Bøsserne igjen strax skal leveres, at hand kand tage imod og beholde pengene for sig, og dem hver fjerdingaar til de nødtørffige iblandt *Primanos* [o: nederste Klasses Elever] uddeele. Men Brødet, som dennem gives, deeles strax hver gang imellem Børnene, enten i Rectors huus, eller i Skolen. Samme Bøsser ombæres hver Søndag, naar Højmesse er ude; men til fæstdage aldtiid dagen tilforn, ved

middags tiid, og ikke paa fæstdagen selv. Paa de Store Højtider bliver de ombaarne paa fæstens hellig afften, og paa fæstens tredie Dag, efftersom det hidindtil haver været sædvanligt“.

Den samme Form for Tiggeri, der stammer ned fra den katolske Tid, findes i andre Byer. Disse Disciple gik under Navnet „Davidici“ eller Davidsdegne, sandsynligvis fordi de oprindeligt mest afsang Davids Salmer. Ved Forordningerne af 23. Juli 1756 og 11. Maj 1775 blev Brødindsamlingen forbudt og Pengeindsamlingen i de Byer, „hvor saadant har været Skik“, kun tilladt under den Form, „at Indbyggerne besøges med en lukt Bøsse i Huset *quartaliter* af et par Discipler, som Rector dertil udsikker“. Af Skolens Regnskaber fra den Tid ses, at Bøssepengene nu ikke længere fordeltes mellem alle Disciplene i laveste Klasse, men gaves til to eller tre, formodentlig dem, som havde gaaet rundt med Bøsserne. I Kolding afskaffedes Bøsseindsamlingen helt af Rector Beck, Skolens Rector 1786—1809. I en Antegnelse til Skolens Regnskab for 1799 paataaler Stiftsovrigheden, at der ikke er opført noget Beløb for Bøssespenge, og at der endogsaa meddeles, at de for Fremtiden vil udgaa af Regnskabet, hvortil „Aarsagen maatte behagelig forklares“. Rector Beck skriver i den Anledning, at Bøssespengenes Indsamling af Disciplene var Studeringer saa uværdig, at den efter hans uforgribelige Tanker for længst burde have været afskaffet, men siden den kongelige Forordning dog tillader den i de Stæder, hvor det hidtil haver været Skik, saa var det dog vel nødvendigt, at hvor andre lignende Skikke for Organister, Musikanter, Vægttere etc. afskaffedes — og dette er Tilfældet i Kolding — burde vel Betleriet for Musernes Sønner ikke være det, der vedvarede længst. „Omstændelig kunde jeg forklare dette, men her er ej Stedet“. Jeg har ikke i Skolens senere Regnskaber fundet Posten „Bøssespenge“, saa at Indsamlingen synes at have fundet Sted sidste Gang i 1798.

Bøssespengenes aarlige Beløb var ca. 8—10 Rdl., undertiden højere, indtil 20 Rdl., f. Eks. naar en kongelig Person havde bøsset rigeligt; en Gang nævnes et Tilskud af den Art paa 10 Specie Dukat.

Kolding højere Almenskole ejer endnu to gamle Bøsser, som fra 1901 har været i Musæet paa Koldinghus, men i Aar er tilbagegivne Skolen. Den ene Bøsse menes at være fra c. 1770, den anden er endnu ældre, dog i hvert Fald ikke ældre end 1725, i hvilket Aar der blev anskaffet „To Træbysses til de fattige Disciplers Byssepenge, saasom de forrige Bysser duede intet, 1 Mark 8 Skilling, laase og beslag til dem 3 Mark 9 Skilling“.

Den gamle Skoles Bøsser har, som det fremgaar af Meddelelserne, kun været brugt til Indsamling af Bøssespenge, men ikke ved de fire Helligaftener og Majfesten.

Dronningens Scepter, Krone, Brystsmykke, Dorotheaordenen.

27) Af Thuras Skolebog ses, at der fra Skolens Side blev sørget for at skaffe de fattigste Disciple Bøger og Papir. Pengene hertil kom ind ved Begravelser, idet Skolens Rektor, Hørere og Elever fulgte Lig efter en vis Takst, der rettede sig efter Ligtalen, Klokkernes Antal og Følgets Størrelse. Smlgn. Tang Petersen: Kolding lærde Skoles Historie S. 52. Ofte deltog hele Skolen i Begravelsen, undertiden den halve eller en enkelt Klasse. Om Disciplenes Andel i denne Indtægt og Anvendelsen deraf meddeler Thura følgende: „Af liigpenge, som gives for de liig, som paa Kirkegaarden blive begravne, naar derfor betaales 2 Rixdaler, og derunder, er dend Tredie deel Skolen tilhørende. Hvilke penge Rector beholder hos sig, og anvender til Bøgger og papiir at indkøbe til de fattigste Discipler, som det motte kunde behøve; hvorover han holder bog og sligt iblandt Skolens Indtegter og Udgiffter i sine Aarlige Regnskaber indfører“. Den aarlige Indtægt var 2–6 Rdl., der strakte vidt, dels fordi der kun brugtes faa Bøger, dels paa Grund af Elevernes lille Antal – ca. 25 –, dels paa Grund af de daværende Priser paa Bøger og Papir. Eksempelvis kostede de mest anvendte latinske Bøger, en „Donat“ eller en „Aurora“ kun 10 til 12 Skilling, Novum Testamentum Græcum 1 Mark og 8 Skilling, Æsops Fabler 8 Skilling, „3 Landkorter over Grækenland“ 2 Mark og 4 Skilling, en Bog Papir 8–12 Skilling. At Indtægterne slog ret godt til, ses af, at der i 1764 efterhaanden var opsparet 23 Rdl. paa denne Konto.

Skolens Deltagelse i Begravelse ophører fra 1805, idet al Kirketjeneste og Sangopvarntning og Lærernes Degneforretninger ved Rescript af 27. December 1805 overførtes fra de lærde Skoler til de danske Skolers, „især Fattig- og Fri-Skolernes“ Lærere og Elever.

Naar Sigurd Müller i 1899 optog Ideen om „Boghjælp til fattige Peblinge“, var det nærmest for et Syns Skyld. Der er imidlertid i Aarenes Løb ved Majfesterne indsamlet en Del Penge, som er anvendt til Bogstipendier.

28) Slag med Ferlen i den flade Haand. 29) Skolen havde 4 „Lektier“, af hvilke den ældste hed „Mesterlektien“. Smlgn. Tang Petersen: Kolding lærde Skoles Historie S. 114.

30) Siden 1899 har der været følgende Majdronninger: Kirstine Schou (1899), Astrid Fussing (1900), Minna Ramsing (1901), Ellen Lund (1902), Frida Jensen (1903), Edith v. Mehren (1904), Dorteia Hansen (1905), Ellen Heeno (1906), Ester Jensen (1907), Stella Lind (1908), Ruth Deichmann Branth (1909), Vibeke Thastum (1910), Else Mikkelsen (1911), Kamma Schmidt (1913), Ada Madsen (1914), Agnete Rosenstand (1916), Ingrid Johansen (1919), Marie Fischer-Nielsen (1920), Aase Køster (1921), Agnete Kelstrup (1922), Karen

Theisen (1923), (1924). Der var ingen Majfest i 1912 (paa Grund af Kong Frederik VIII's Død), 1915, 1917, 1918 (paa Grund af Krigen).

³¹⁾ Dronningens Krone er en aaben tidlig Renæssanceform. Vidden fornedet er 10 cm., foroven 15, Højden 7¹/₂. Den bestaar afvekslende af tredelte Blade, adskilte ved Takker med Kugleafslutning. Dekorationen er to Tovsnoninger, mellem hvilke sidder 8 Stene i Filigranindfatning, skiftevis Ametyst og Topas, svarende til Baronens og Junkerens Farver. Pulden er af karmoisinrød Fløj, Materialet Sølv, forgyldt.

Dronningens Brystsmykke er en Medaille, foroven afsluttet af en lukket Krone, 7 cm. høj, 4 bred. Medaillen bærer Dronning Dorotheas Billede i Relief med Indskrift: Kolding højere Almenskole. *DOROTHEA. R. D 1552—1903*. Materialet er Sølv, forgyldt. Den bæres i rødt-hvidt Silkebaand.

Dorotheaordenen er en Krone, udført som Kopi af Dronningekronen i fladt Relief. Den bæres som Broche. Størrelsen er 4 cm. i Bredde, 2 i Højde. Materialet er Sølv, forgyldt. I 1922 og 1923 har Byens daværende Borgmester, nuværende Bankdirektør *Bech* i Aarhus, overrakt Dronningen et Eksemplar til personligt Eje. Paa hvert Eksemplar er indgraveret: *Majdronningen* og Aarstal.

Dronningens Scepter er et 56 cm. langt, drejet Scepter med kaneleret Haandtag, rødt Fløj, hvid Stang, slankt udløbende; det ender med en aaben Krone til Dronningens Violbuket; under Kronen er fastgjort røde og hvide frit nedhængende Silkebaand.

Rigsæblerne er 6 cm. i Diameter; de afsluttes foroven henholdsvis af Baronkronen og Murkronen. Materialet er Messing, forgyldt. De polerede Træstave, paa hvilke Rigsæblerne er anbragt, er 1 m. lange. Under Rigsæblerne er fastgjort frit nedhængende hvide og røde Silkebaand.

Baronens og Junkerens Ordenskæder bestaar af en Dobbeltkæde, der sammenholdes af 4 ringformede Led, i hvis Midte er indfattet Ametyster og Topaser, svarende til Baronens og Junkerens Dragter. Bagtil sammenholdes Kæderne af en Medaillon med Kolding Byvaaben, udført i blaat og hvidt Emaillé, fortil af Medailler med Dronning Dorotheas Billede i Relief med Indskriften: *Kolding højere Almenskole. DOROTHEA. R. D 1552—1903*. Herunder hænger henholdsvis Baronkronen og Junkerkronen og derunder henholdsvis en stor Ametyst og Topas i cirkelrund Indfatning. Baronkronen er femtakket, Junkerkronen en Murkrone. Kædernes Længde er 40 cm. Byvaabnet er 4 cm. i Diameter, de 4 Mellemlid 3 cm., Dronningemedaillen 4¹/₂ cm., den nederste Ametyst (Topas) 4 cm. i Diameter med Indfatning, Kronen 5 cm. (4¹/₂ cm.)

Baronens og Junkerens Ordenskæder.

bred, 2 $\frac{1}{2}$ cm. høj. Materialet er Sølv, forgyldt. Kæderne er fastgjorte paa et 5 cm. bredt, hvidt Silkebaand.

Alle disse Smykker er i Aarenes Løb skænket Skolen af Hr. Guldsmed *Holger Kyster*, Ordenskæderne i 1914, den ny Dronningekrone i 1923.

I 1922 gav Fru *Emma Kyster* Skolen en pragtfuld Dronningedragt, en fødsid, silkeforet, purpurfarvet Fløjskaabe med skindbræmmede Kanter og Hermelinsslag, sammenholdt af et Sølvspænde forgyldt.

For at Baronens og Junkerens Udstyr kunde svare til den øvrige Pragt, er til disse anskaffet to lange Fløjskofter, henholdsvis lilla og gul, med Kniplingskraver og Manchetter, med tilsvarende Ridderhoser og Baretter, prydede med Strudsfejer.

³²⁾ Teksten til Skolens gamle latinske Majsang lyder:

Parturiunt montes,
Et germina dant,
Et gramina stant.
Scaturiunt et cucurriunt aves,
currunt qvoque naves,
nunc undæ mundæ,
Sylvani et Nereades,
Satyri et Najades
Stant, nant, reptant, trepidant, titubant,
dum parturiunt montes.

Teksten findes i Skolens Program for 1822 med den Oplysning af Rektor Tauber, at han blandt Skolens gamle Papirer og Musikalier har fundet nogle Mai- og Mortens=Aftens Sange, mellem disse „En Maisang, som synes at være blandt de ældre. Teksten er underlagt Noder, som findes blandt Skolens gamle Musikalier. Forfatterens Navn er ikke angivet“. Disse Musikalier findes ikke længer i Skolens Arkiv.

³³⁾ Den fri Omdigtning af „Parturiunt montes“ er af nuværende Adjunkt Svend Bruun, Dronningesangen af ham og hans Søster, Fru Else Bruun Møllgaard, gift med Professor Holger Møllgaard, Kransegildesangen af Rektor Bruun.

* * *

Om Festen i dens forskellige Former før 1723 giver Rektor Albert Thura følgende Oplysninger i sin Skolebog.

Om
Maj-Grevernes Omgang¹⁾ og deres Maj-Gilde
her ved Colding-Skole.

Som aldtung i Naturen fryder sig ved Foraars-tiden, og faaer ligesom nyt liv igjen, i det Markene og Skovene begynder da at klæde sig i sin Sommer=dragt, og foraarjager lyst og fornøjelse i alde levende Creatuur; saa have vore forfædre fundet for got at forunde dend Studerende Ungdom endog paa saadan en tiid, der for alde er yndelig og behagelig, nogen sær glæde og tiidsfordriv. Hvorudover det er bleven sædvanligt, at Disciplerne i de fleeste af vore Skoler har føørt Maj i By og dereffter samme Dag holdet et Gilde eller Gjestebud, hvilket er skeedt paa Philippi Jacobi dag, eller, hvis løv endda ikke var udsprungen paa Træerne, 8 à 14 Dage dereffter, hvilken Skik og her ved Skolen er bleven holden.

Men, som det tiid effter anden befandtes, at nogen Ulfik herved gif i svang, og der undertiden anvendtes paa Gildet aldt for store og for Forældrene u=taalelige omkostninger, blev det af lehn=Vanden, H. Caspar Marchdanner, fundet fornødent at gjøre nogen ny Anstalt Mar 1609, hvilken, for en curiositets skyld, herhos vord effter andet indføres:

„Seg Caspar Marchdaner til Siggaard, Høveds=Vand
„paa Koldinghuus, gjører hermed vitterligt, at, efftersom
„det haver af lang tiid og mange aar været brugeligt her
„udi Kolding for Ungdommen udi Kolding Skole, at de
„haver om Philippi Jacobi dag føørt Sommer i By, og
„holdet et Maj=Grev=gilde, som Vand det kalder, og Seg
„nu kommer udi forfaring, at dermed tilgaar meget usfikke=
„ligt med megen bekostring for fattige forældre, som end
„gjerne, for deres Børns disciplin og Skole=gang, ville ære
„Skolen, og tienne Skole=tienner og Skole=børn med en maa=
„delig foræring til en liden collation eller Gjestebud, og
„saadant haver ej nu her til dags været anseet, mesten
„derføre, at dend ene, som vilde gjøre sin Søns Mai=

Caspar Marchdaner.

„Greve=Gilde, ville være over den anden med befojstning,
„med adskillige Rætter og fremmede El derpaa at anvende,
„og med mange og adskillige folk dertil at indbyde lade,
„hvorudover mange forældre kunde blive affpendig²⁾ til at
„ville holde deres Vørn i Skolen, som vel fornummed er,
„og med tiden meer og meer forfares, og Skolen med tiden
„derover at forsvækkes og forringes. Da paa det at saa=
„dant betimelig kunde forekommes, som vel tilbørligt er,
„og saadan Usikkerlighed kunde affaffes, da haver Jeg, med
„begge Borgemeisterens, Præsterens og Skolemesterens³⁾ be=
„tænkende, saadant overvejed og for got anseet nogen for=
„ordning derom at gjøre, fornævnde Skole til Gavn og
„beste:

„Først at, effterjøm jaadan Sædvane væred haver af lang
„tid, at Ungdommen er tilstæd at føre Sommer i By, jøm
„mand det kalder, til Philippi Jacobi tide, da, paa det at
„jmaa og unge børn kunde have deraf jøm en liden til=
„lokkelse til Bogen og bogelig Kunst, er for got anseet,
„at jaadan Brug kunde fremdeles samtykkes og ved jün
„magt at blive.

„For det andet, at det Krandsje=Gilde med Piger om aften
„tilførne at indbyde, til Krandsje at gjøre, og en usikkertlig
„beføstning derpaa at anvende, hvilket en tidlang affstæffed
„haver væred, at det fremdeles stedse og aldtiid aldeles
„skulle affstæffed være og blive.

„For det tredie, at Skolemeisteren med Hørerne skulle
„have en flittig paa=agtelse, at aldtning med Børnene skif=
„kelig tilgaar, med Sang og andet, baade paa Gaden og
„for got folkes dørre, og derfor tilstiffes de, jøm derpaa
„kunde agting have, og at paaminde derom, om jüg noget
„usikkertlig kunde tildrage.

„For det fjerde, at, naar Børnene haver ganged skiffe=
„lig om⁴) Byen, jøm sædvanligt er, at de da forholder jüg
„smuk skifteligen til det huus, hvor samme Skole=Collation
„eller Gjestebud skeer.

„For det femte, at i samme Skole=Gjestebud skulle holdes
„tilbørlig maade, og paa det at jaadant skeer kunde, da vil
„Seg hermed hereffter saa at skulle holdes, at ingen Mad
„og Retter udi samme Gjestebud skulle tilberedes, enten til
„den eene eller anden, alleenejste at skulle gives hvert fattig
„Barn, som i gaarden bliver jat⁵), en Kvole⁶) og et got
„stykke Fleisk, effter gammel viis og brug, og saa meget
„Danst⁷)=Ol, for 1 β Stobbet⁸) beregued, jøm de kunde
„have til deres Nødtørffstighed behov, og vel kunde forraade:
„Jugenlunde til nogen overflødigheid eller Druffenskab i no=
„gen maade, hvormed Skolemeisteren og Hørerne skulle have
„en flittig Inspection, jøm de derfor ville forjvare:

„Dernæst at de andre Borger=børn, og de, jøm større er,
„og sjunger Discant, skal gives hvede=brøød og Dojt, saa
„hver Person bliver given Een hvedebrøød og Kringel og

„et Stykke Døst, og at demnem gives en good Tønde Danstøl,
 „eller saa meget demnem behøver, til deres nødtørfflighed
 „og til en stikkelig glædsfab, foruden overslødighed og druk=
 „kenskfab i alle maade; hvortil Skolemesteren med Hørerne
 „skulle være forpligted til at have en flittig opseende, Som
 „de derfor ville ansvare, om noget utilbørligt eller uskikke=
 „ligt sig tildrager; For det tredie, at Skolemesteren og
 „Hørerne eller Andre, der kunde være indbudne, skulle intet
 „andet forberes eller forsettes, end som et fad med Hvede=
 „brøød og Kringler og et fad med Døst, og demnem at gives
 „en good Tønde dubbelt Danstøl, eller om dend, samme
 „Gjæstebud gjører, ville af sin gode Willie demnem med en
 „Tønde Rostocker=Ol forære; Dog det skal staa til dends
 „egen gode Willie, og dog ej derover i nogen maade. Hvor=
 „for jeg og aldeles nu ville have forbuded andre at lade
 „indbyde, end som med Skole=Tjæner, Prædikanterne og
 „Kirke=Tjænerne og Maj=Grevernes forældre; Kom der og=
 „saa en ærlig fremmed Mand ufordvarende til demnem, da
 „ej at skulle være formeent hamnem paa en Times tiid at
 „indbyde, dog intet meere, end dend ene Tønde Ol derpaa
 „at anvendes.

„For det Sjette, at Skolemesteren og Hørerne skulle have
 „opseende, at Skole=hørn betimeligen og stikkeligen dimit=
 „teres og hjemlades.

„For det Syvende, vil Jeg hermed have befaled Skole=
 „mesteren som nu er, og hereffter kommendes vorder, med
 „Præsterne skulle have en flittig inspection og paa=agtelse,
 „om saadant skeer, som nu forskreved er, og forholde dend
 „betimelig, som samme Gjæstebud vedtager at gjøre, at hand
 „hereffter vider sig at rette, under Ti Dalers straf strax
 „til fattige huusarme⁹⁾ at udlegge og betale, om hand noget
 „imod disse forskrevne Artikler sig fortager at gjøre eller
 „gjøre lade; Eller og, dersom Skole=Mesteren herudi findes
 „forsømmelig, og ej sig hereffter rætter, under samme mulct
 „og Straf at skulle findes og dømmes. At saa hereffter
 „holdes skal, som forskreved staaer, fornævnde Skole til Gavn
 „og beste, haver jeg min secret¹⁰⁾ her neden under trykt og

„med egen haand underskreved. Til bitterlighed og med „begge Borgemeſternes, Præſternes og Skolemeſterens be- „ſegling og egne hænder underskreved.

„Actum Roldinghuus dend 24. Apr. A^o 1609.

Dende Anordning haver Jeg her i Skole-Bogen villed indføre, ligesom Jeg fandt dend for mig iblandt andre Skolens mig, ved min ankomſt, overleverede Documenter, paa det deraf motte kunde ſees, hvorledes med dende Skolens Sommer=lyſtighed baade før og eſfter ſlig ny Anſtalt er i forrige tider udi mange Aar tilgaaed.

Nu omſtunder gaar der med til paa eſterfølgende Maade: Der udvelges tre af de ſmaa Diſcipler af anden eller første lectie, ſom ſkal være Maj=Greber, af hvilke dend ene, ſom er dend fornemmeſte, er Greve, den anden Baroon, og dend Tredie Junker, hvilke Gre=titler diſſe Unge Perſoner ſaaledes deeler imellem ſig, at dend, ſom det ene Aar er Junker, bliver det næſtfølgende aar Baroon, og dend, ſom ſidſt var Baroon, bliver aaret dereſfter Greve, hvorfor der gjerne hvert aar antages een Ny Diſciipel i dend aſtrædendes ſtad. Dog ſkeer aldtid ſligt baade med Børnenes egen, og Forældrenes villie og ſamtykke, ſaa at ingen dertil tages, uden de alleene, ſom kand have behag i paa dend dag at være ſaa anſeelig en titel, eſfterdi de vel vide, at dagen dereſfter ere de, ſom de før vare, Diſcipler i Skolen, og har nedlagt deres høje titel, dend de paa nogle ſaa Timer kunde fornøjed ſig med.

Derpaa, naar dend beſkiffede dag i Maj=Maaned er kommen, ſom til at gaa omkring med Maj=Greverne cragtes belejlig, bliver diſſe tre Unge Perſoner meget næt iflædde og pyntede med ſmukke Klæder, hvorpaa ſyes Galluner, ſom dertil laanes; faar og Gallunerede hatte, og Zueler her og der paa ſig, til at prunkte og ſtadſe med. Maj=Greven faar og en Krandk om armen med adſkillige blomſter beſat; hvilket aldtjammen, paa bedſte maade, ſkee kand, plejer at beſtyres af Børnenes Forældre og Rector, ſom lader ſin Kone (om hand er giſt) hjelpe til med at pyndte dem, eller og

besidder andre fruentimmer som effter hans begjæring sig
 dend umage vilde paatage. Saasnart disse Unge Karle nu
 ere færdige, forføje de sig hen til Rector, som ledsager dem
 hen i Skolen, der er aldt Dagen tilførn fejed og med Maj
 inden og uden til bepryded; Hvorfra de igjen strax ved 9
 eller 10 (let¹¹) om formiddagen tillige med Rector, de tre
 Collegis og dend gandske Skoles Discipler gaa ud over ald
 Byen, da Skolen sjunger langs ad gaderne, og især visse
 Stykker for got folkes dorre, som passe sig paa foraaars
 frygd og lyst; hvorved der indsamles, hves Folk af Gav-
 mildhed vil give til Skolen. Vil da desforuden Børnenes
 forældre lade see nogen særdeles Høflighed imod Skolen
 med Tractamente, skeer det og, at, naar mand kommer til
 deres Dør, blive de samtlige indbudne og paa et kvartees-
 eller en halvtimes-tiid nyder noget af det, som der forebæres,
 eller og, om forældrenes Willie og Willfor det tillader, at de
 da, naar dend heele omgang om Byen er til ende, bliver
 indbudne til et Maaltid, hvor og cendeel af Byens for-
 nemmeste Indvaanere gjerne pleje at indbydes tillige med.
 Ellers samles de til slutning udi Rectors huus, hvor de
 med Mjød og Kringler eller andet deslige blive gjoorte
 til gode; hvormed dend hele solennitet har ende, og sluttes
 med et par dages frihed, som de, der har været Maj-grever,
 efter Sædvane, forskaffer Skolen hos Rector. De fattige
 Skole-børn, som i forrige tider, plejede til Maj-grev-Wil-
 det at faa Fleis og Brød, faae nu af de indsamlede penge,
 hver 4 à 6 ß danske, hvorfor de og tilførn skal feje og gjøre
 reent i Skolen. Videre bekomme Disciplerne ifke af disse
 penge, men dend øvrige Sum, deeles imellem Rector og
 Hørerne, som hidindtil har været sædvanligt.

1) Gang rundt i Byen. 2) utilbøjelig. 3) Rektor. 4) omkring i.
 5) Udtrykket maa betyde, at de fattige Børn ikke faar Lov til at
 komme ind i Huset. 6) Rundtenom Rugbrød. 7) Dansk. 8) Bæger.
 9) Fattige, som ikke gik ud for at tigge. 10) Segl. 11) paa Slaget
 9 eller 10.

Thuras Skildring af Festen i „Nye Tidender om lærde og
 curieuse Sager“ 1732 stemmer i alt væsentligt med „Skolebogen“,

men tilføjer enkelte Oplysninger. Det siges, at Majgreven, Baronen og Junkeren ogsaa havde „Juveler paa Hattene“ og „smaa Kaar=der ved Siden“. De fattige Disciple skulde Dagen forud „fejre og gjøre reent og ryddeligt i og udenfor Skolen“ Skolen var Dagen forud „med Maj=Grene inden til, og med Maj=Træer uden til beprydet“. „De Forældre, hvis Børn gaa omkring som Grever, Baroner og Junkere, har og paa den Dag et Maj=Træ sat uden for deres Dørre“. Det bevidnes, at ved Majfesten er „Ald Misbrug plat afskaffed; *Solenniteten* er gandske uskyldig; ald den *Insolence*, som før gik i svang, vides ikke engang hvori den bestod, hvilken kom den brave og af alle berømte Herre *Caspar Marchdaner* til at gjøre slig Anstalt, som foran er anført“. „Det er vitterligt, at det høje Kongel. Herskab selv aller=naadigst har fundet Behag i at see denne Skolens *Solennitet*, naar de just paa de Tider har opholdet sig i Colding, og at Skolen derved har fundet sig vel holden“.

Om de gode Følger af Anordningen i 1609 hedder det i „Valvæ Scholarum“ S. 434: „At Casparus Marchdaner, Vir nobilis et gra=vis, Arcis Regiæ Coldingensis Præfectus, per litteras suas an: 1609 scriptas sapientissime ordinavit, ut quæ antea minus modeste, nimisq: sumptuose in hisce ludis facta erant, penitus essent in posterum abolenda, ipsa tamen hæc scholastica solemnitas, modo decora esset et casta, retineretur. Hodie vero omnia caste satis et decenter fiebant“.

BILLEDSTOFFET

De fleste af Billederne er Amatørfotografier tagne i Aarenes Løb, til Dels af Skolens Elever. De er ordnede i to Grupper. Den første Gruppe giver Situationer fra Majfesttoget paa Vej fra Skolegaarden til de nærliggende Skove og tilbage. Den anden Gruppe er fra de senere Aar, i hvilke Dagen er tilbragt paa Skamlingsbanken.

Billederne af Majstangen og Morten Børups Gravsten er tegnede af Elev i Gymnasiet, Albert Høwinghoff-Petersen, det første efter Gengivelsen af en Majstang paa Avernakø i Mejborgs „Gamle danske Hjem“, det andet efter Afbildningen af Morten Børups Gravsten i Taubers Historia Scholæ Cathedralis Arhusiensis. Efter Beskrivelserne at dømme har Majstængerne som Regel været behængte med flere Baand. Indskriften paa Afbildningen af Stenen er: Doctor Martinus Borup theologiæ Professor quondam et Scholæ hujus Rector (∴ i sin Tid Lærer i Theologi og denne Skoles Rektor). De tre Emblemer, Greben, Ferlen og Riset, giver i kort Begreb Morten Børups Livshistorie: Bondekarlen, der ender som Rektor.

